

חדונב

ביטאון עמותת הסיירת

מאי 2023 - גליון מס' 4

בביטאון:

על פעילות העמותה

עם מפקדי הסיירת צביקה עופר ויוסי קולר

חברים ומשפחה מספרים על אורי רייניץ

על הר סרטבה - ההר של הסיירת

הסיירת בחילוץ טייסים במלחמת יום הכיפורים

כנס היובל של פלוגת קורן

הקמת הסיירת החדשה

« מצגת ההיסטוריה של הפלוגה - נכ הייט - צביקה צוק
מזנון עשיר של ארוחת ערב בניצוחו של השף מיקי שמו
19:30 - 18:45
שירה בציבור בהנחיית אודי הרפז מצמד הפרברים
19:30 ואילך

בברכה
הצוות המארגן

למעלה: הפקידות הפלוגתיות
גילי טוניס ואריאלה דיוקמן
במפגש היובל של פלוגת קורן
(מרץ 2023) מקבלות שבחים
ממיקי טוניס.
צילום: עודד ואיל בריברם.

כבוד לפקידות הפלוגתיות של
פלוגת קורן נוב' 72/פבר' 73:
אריאלה דיוקמן הפקידה הראשונה
(מימין) וגילי טוניס הפקידה
השנייה (משמאל) מקבלת דרגה
מסמל דורות בכרך ז"ל.

תוכן העניינים

3	מה מבית? חדשות ועדכונים
3	דבר יו"ר העמותה תא"ל (מיל.) שלום קורן
4	בעקבות האספה הכללית של עמותת סיירת חרוב - 31.1.2023 - כתב: דור אליאב
5	מאז ועד עתה
5	סא"ל צביקה עופר - סיפורו של גיבור, המג"ד החמישי של סיירת חרוב - כתב: עמי מורן
10	מפעולות התגמול, דרך מרדפי הבקעה ועד לחיים האזרחיים - סיפור חייו של תא"ל (בדימוס) יוסי קולר, המג"ד השישי של סיירת חרוב - כתב: רמי דנוש
19	אורי רייניץ ז"ל - איש של אנשים - כתב: רמי דנוש
25	קרן סרטבה - החוד של כנפי הסיירת - כתב: צביקה צוק
33	כך היינו
33	סיירת חרוב - חילוץ טייסים במלחמת יום הכיפורים 1973 - כתב: עמי מורן
39	ממשיכים יחד
39	סיירת חרוב, פלוגת קורן (נובמבר 1972/פברואר 1973) מפגש שנת ה-50 לגיוס
43	הקמת סיירת חרוב החדשה - מבט אישי - כתב: דור אליאב

חרוב - ביטאון העמותה יוצא לאור מטעם הוועד המנהל של "עמותת סיירת-חרוב"

כתובת: עמותת סיירת חרוב, רח' דבורה 31 נתניה
דוא"ל: haruv484@gmail.com
טלפקס: 09-8824494. טל: 052-5695316, 054-7999733

צוות הביטאון:

צביקה צוק (פברואר 1972) - מנהל ועורך
עמי מורן (אוגוסט 1972) - מחקר וכתובה
רמי דנוש (אוגוסט 1972) - מחקר וכתובה
דור אליאב (צוות הקמת הסיירת החדשה) - מחקר וכתובה

הגהה: רותי חזנוביץ' מטעם יצחק טריואקס הוצאת מטר

עיצוב גרפי: אולטרה ויולט - סיגל שפי

כתבות בביטאון זה הנן פרי-עט, על דעת ובאחריות כותביהם בלבד.

זכויות יוצרים - אנו פועלים כמיטב יכולתנו לאתר ולציין את מקור הצילומים והתיעוד בביטאון זה. יתכן ולעיתים יופיע תיעוד שמקורותיו אינם ידועים לנו. נשמח כמובן לציין קרדיט למקור או יוצר שיקמו עמנו קשר.

שלום חברים,

בתחילת שנת 2022 החלטנו בוועד העמותה לרכז את עיקר פעילותנו בשלושה נושאים:
- הנצחה
- הנחלת המורשת
- שילוב הדור הצעיר בפעילות העמותה

קיימנו מספר פגישות עם נציגות ממשותחרי הסיירת הנוכחית (דור ההמשך), במטרה לבחון ולקבוע את תהליך שילובם בפעילות העמותה, שמטבע הדברים עסקה בנושאים שמעניינים את הוותיקים. קבענו את שנת 2023 כשנת המיזוג ובמסגרת זו אנחנו מצמידים לכל בעל תפקיד בעמותה נציג של דור ההמשך כדי לשלבם בפעילות ולהתחיל להעביר אליהם טיפול ואחריות לנושאים. כמובן שנתחיל לעסוק גם בנושאים שמעניינים את דור ההמשך. מצאנו שקיימים רצון ונכונות לשיתוף פעולה שיביאו בסופו של דבר לשילוב ומיזוג מלאים.

בתחילת השנה השלמנו הצבת שלושה עשר סלעי הנצחה פלוגתיים על גבעת הרעות בבקעה, ומלבד זאת השלמנו את סלילת השביל ההיקפי בגבעה. בט"ו בשבט האחרון נטענו עצים נוספים בגבעה, ובכוונתנו לטעת שורת שיחים בהיקף הגבעה שימשו גם גדר היקפית.

מאז לבשה הגבעה את צורתה הנוכחית קוימו שבעה טקסי חשיפת סלעי הנצחה על ידי הפלוגות, יחד עם נציגי המשפחות השכולות:
נובמבר 1972/פברואר 1973
אוגוסט-נובמבר 1968
נובמבר 1970
פברואר 1972
מאי-אוגוסט 1972
פברואר 1968
צוות המייסדים

פלוגה ב' פברואר 1972
בטקס חשיפת סלע הנצחה

כל הטקסים היו מאוד מרגשים. כל פלוגה וצביונה המיוחד.

חדר הזיכרון שבמתחם המועצה האזורית בקעת הירדן שודרג עם מערכת אודיו/וידאו המקושרים באמצעות רשת האינטרנט לאתר העמותה. אני תקווה שכל קבוצה/פלוגה שתסייר או תקיים פעילות כלשהי בבקעה תמצא את הדרך לבקר גם בחדר הזיכרון.

בינואר קיימנו את כינוס האספה הכללית במסגרתו הצגנו את הפעילות שבוצעה ב-2022 ואת המתוכנן ל-2023. בכינוס השתתפו כמאה חברים, כולל נציגות של משותחרי הסיירת הצעירה. פירטנו את מצבנו התקציבי והודענו שבמידה ולא נבצע פעילות ממוקדת לגיוס תרומות, נגיע לשנת 2024 בלי יכולת לבצע פעולות שאנחנו רואים צורך לבצען. בסיום שמענו הרצאה מעניינת ממר ערן תירוש, איש ידיעת הארץ ויו"ר העמותה למורשת מלחמת העולם הראשונה בארץ ישראל, בנושא: "הפעילות הצבאית בבקעת הירדן ב-1918 במהלך מלחמת העולם הראשונה."

בתחילת מרס התקיים מפגש של הפלוגה עליה פיקדתי, נובמבר 1972/פברואר 1973, לציון 50 שנה לגיוס הפלוגה ספגה אבדות קשות בקרב על העיר סואץ במלחמת יום הכיפורים, ואנו נוהגים להיפגש בתדירות גבוהה במפגשי זיכרון ובמפגשים חברתיים. כל המפגשים נערכים יחד עם המשפחות השכולות.

ב-20 במרס התקיים טקס הזיכרון לחללי סיירת וגדוד חרוב באודיטוריום שבמועצה האזורית בקעת הירדן, ליד חדר הזיכרון. הכינוס אורגן על ידי העמותה בשיתוף הסיירת הנוכחית. במהלך היום סיירו בחדר הזיכרון ובגבעת הרעות. האירוע תוכנן ובוצע היטב והטקס היה מכובד, מרשים ומאוד מרגש. בהזדמנות זו אני רוצה להעריך ולהודות לכל העוסקים במלאכת הכנת הטקס ובמיוחד ליוסי קולר, משה בודגה, אורי עתיר ולכל נציגי הסיירת הצעירה, ובעיקר לקצינת הנפגעים של חט' כפיר, סרן ליאור אהרון, ולרס"ר הגדוד, מלול, שלא חסכו כל מאמץ להצלחת האירוע.

לפני מספר שבועות סיים אבי אפרתי, לבקשתו, את תפקידו כמזכיר העמותה. את תפקיד המזכיר קיבל על עצמו, לבקשתי, שלמה דר. ברצוני להודות לאבי על תרומתו ועל היותו לעזר כה משמעותי בקידום ענייני העמותה ולאחל לשלמה הצלחה מלאה.

בברכת חברים,
שלום קורן

כתב: דור אליאב (יו"ר עמותת הסיירת החדשה)

לפני שנה החלטנו להקים עמותה ליחידה שלנו, "סיירת חרוב".

להקים עמותה משום מקום זה סיפור. הרבה בירוקרטיה ועניינים, אבל היה לנו ברור שבתור האנשים שהיו שותפים מרכזיים בהקמת היחידה זה טבעי שנקים את העמותה.

אחרי חודשיים יצר איתנו פתאום קשר יו"ר העמותה של "סיירת חרוב" המיתולוגית ושאל למה אנחנו מקימים עמותה חדשה שהרי כבר יש עמותה. עניתי לו שהיו כמה ניסיונות להידברות וחיבור איתם וזה פשוט לא עבד. אולי בגלל פער הגילים, אולי בגלל דברים אחרים. בכל אופן, אמרתי, זה לא עבד איתכם, לכן הקמנו עמותה משלנו. הוא ענה לי שההנהלה התחלפה וקבענו להיפגש.

נפגשנו. בהתחלה רק אני והוא, יו"ר עמותה צעירה ויו"ר עמותה ותיקה של אותה סיירת חרוב. בהמשך נפגשנו הנהלת העמותה שלנו והנהלת העמותה שלהם. אחר כך ועד עמותה עם ועד עמותה. פתאום יושבים. מדברים. שותים בירה וצוחקים. בני 70 עם בני 20.

מגלים שסיפורי גבורה מסואץ וסיפורי גבורה משכם בעצם לא כל כך רחוקים. צחוקים בפלוגה בשנות ה-1960 וצחוקים בפלוגה בשנת 2020 הם מצחיקים באותה מידה. מגלים שחבר שנפל זה דבר כואב בכל קרב, לא משנה איפה או מתי הוא נפל. מגלים שדם הוא דם, פיקוד הוא פיקוד, ולוחמים עם לב של לוחמים יכולים לדבר תמיד - בכל זמן ובכל גיל. לב של לוחם לא משתנה. פער הגילים לא באמת היה קיים. אני טעיתי. החלטנו ללכת על איחוד. שתי העמותות. צעיר עם ותיק. עמותה ששומרת על מורשת יחד עם עמותה שבונה מורשת.

אחרי כמה חודשים של ישיבות ותכנונים - איך מוציאים דבר מורכב כזה לפועל - השבוע, באספה השנתית של העמותה, הכרזנו על האיחוד. היה כל כך מרגש. לפגוש את כולם. לשמוע סיפורים. להגדיל את המעורבות.

כשיו"ר העמותה הזמין אותי לדבר מול כולם הוא אמר משפט שאותו אמר לי הרבה פעמים בקשר לאיחוד. "אנחנו הזקנים הולכים ומתמעטים, אתם הצעירים הולכים ומתרבים." עליתי לבמה ואמרתי שאנחנו לא קוראים להם הזקנים, אנחנו קוראים להם המיתולוגיים. כי הם באמת מיתולוגיים. אגדות חיות.

אלה שלחנו בששת הימים ובכיפור. עבורנו זו זכות לשמור על המורשת שלהם. "סיירת חרוב" מאז ומתמיד. אנחנו מתחייבים לשמור על המורשת של המיתולוגיים. שמח ללכת יד ביד עם יו"ר העמותה המיתולוגית, מר שלום קורן. איש מדהים. מלח הארץ. וכמוהו כל האנשים שאיתו משכמם ומעלה: צביקה, קובי, אלי, אבי, בודגה, נבו ועוד רבים וטובים. מודה על ההזדמנות להכיר אתכם. מאושר שיש לי שותפים לדרך כמו שיש לי.

בימים כאלה של מחנאות וחוסר שיתוף פעולה בין אנשים... כמה טוב שיש את כולכם שנותנים יד לביחד, לאיחוד ולקירוב.

לעוד הרבה שנים של שיתוף פעולה והובלת העמותה ביחד.

דור אליאב

תמונה שנחרתה בזיכרוננו של ניר עפ"ר, בנו של סא"ל צביקה עופר ז"ל שנהרג במרדף ואדי קלט - בית האבלים המה אדם ודיין, שר הביטחון, יחד עם גנדי, אלוף פיקוד מרכז, קראו לניר לבוא איתם. ניר, אז ילד כבן 13, ניגש עמם לרכב כרמל דוכס שחנה בחצר. הם פתחו את תא המטען, הוציאו ממנו שני אקדחים ורובה ציד, מסרו אותם לניר ואמרו לו "הם שלך". יחד עם כלי הנשק, שהיו מן הסתם נשקי שלל, דיין כתב על גבי נייר אישור כי הם ניתנו על ידו לניר. ניר זוכר שעל אחד האקדחים היה חרוט צלב קרס.¹ כפר אז"ר, דצמבר 1968.

חומק בגנבה אל מיטתו, מוציא את הרובה הגדול ומלטף אותו.⁴

וכך העביר הילד צביקה עופר את ימיו באותה תקופה: בהתבוננות מרחוק באביו היוצא מדי לילה לעמדות שסביב המושב, ובהמתנה דרוכה לשובו בשלום עם בוקר.

מקובל להניח שהילדות מעצבת את מי שאנחנו בבגרותנו ואם כך הוא, הרי שצביקה עוצב כלוחם. בכפר אז"ר היה מנהג לפיו, כל ילד שהגיע לגיל בר מצווה קיבל מידי מפקדת ההגנה "זכות" לירות שלושה עשר כדורים מרובה "טוטו". ילדי כפר אז"ר ציפו למתנה זו יותר מאשר לשאר המתנות הצפויות להם בהגיעם למצוות.

סיפר צביקה עופר: "ביום שקיבלתי לידי את רובה ה'טוטו', ויריתי את שלושה עשר הירות הראשונות, נעשיתי בעיני עצמי ובעיני החברים נער מבוגר למדי, הזכאי כבר לשאת בעול במסגרת הגדנ"ע. אז גם התחילו האימונים. פעלנו כקשרים, הוכנסנו בסוד ה'סליקים' של הנשק בכפר, הוטל עלינו לנקות את הנשק ולשומרו, ולעתים אף נשלחנו לחלק כרוזים או להפיץ את עיתון ההגנה 'אשנב' בכל מרחב רמת גן."⁵

לא נופתע, אם כן, שבהיותו בגיל 16, כשפרצה מלחמת השחרור, עזב צביקה עופר את בית הוריו, התגייס לגדוד השלישי של הפלמ"ח וכיוון שהתבלט כאיש

צביקה עופר נולד בפתח תקווה ב-22 בפברואר 1932. כעבור כעשרה חודשים עברו הוריו, מיכאל ושרה יבקובסקי, מאנשי העלייה השלישית, לכפר אז"ר ונמנו למעשה עם מייסדיו. המושב, שהוקם מזרחית לתל אביב, היה למעשה יישוב ספר והיווה חוליה בחגורת הביטחון שהוקמה סביב העיר העברית הראשונה.

וולטר 38 ק, ² אחד האקדחים שקיבל ניר עופר ממושה דיין ³

כשמלאו לצביקה ארבע שנים, פרץ המרד הערבי הגדול (1936-1939) וכפר אז"ר ספג התקפות יומיומיות כמעט מפורעים ערבים שהגיעו מיפו, לוד ורמלה. צביקה גדל באווירה של לחימה בלתי פוסקת וכלי נשק היוו עבורו כמעט צעצועי ילדות. בריאיון שהעניק ליהודה הראל ז"ל, סיפר: "כלי הנשק הראשון שהשאיר עלי רושם, היה רובה ה'מאוזר' העתיק שהיה שמור אצל אבא מתחת למיטה. היו אלה ימי המאורעות ואבא היה פעיל בהגנה, אך כשהיה נעדר מן הבית הייתי

1 מתוך ריאיון שנערך עם ניר עפ"ר בת"א, ב-7 בפבר' 2023.

2 תחילת ייצורו של האקדח ב-1938, בגרמניה הנאצית.

3 הצילום הועבר אלי, באדיבותו של ניר עפ"ר.

4 המרדף של הצנחנים, יהודה הראל, תשכ"ט, הוצאת ספריה במדים.

5 שם.

שדה, היה בעל כושר גופני מצוין וכושר מנהיגות, זכה להיות בכוח שכבש את לוד ורמלה במבצע "דני".⁶ מאוחר יותר נשלח לקורס מפקדי כיתות שנערך בקיבוץ דליה בצפון, אולם כשגאה המתח בחזית הדרום, עזב צביקה את הקורס יחד עם חמישה מחבריו, הצטרף לגדודו והשתתף בקרבות לכיבוש הנגב.

כשהסתיימה המלחמה, השתחרר צביקה משירותו הצבאי בדרגת סמל והוא רק בן 18 אך עתיר ניסיון קרבי.

צביקה החל לעבוד בחברת "מקורות", ותוך כדי עבודתו יצא לקורס קצינים כאיש מילואים. כיוון שה"חיידיק הצבאי" קינן בו, כנראה לא היה קשה במיוחד לשכנעו לחזור לשירות. מקובל לחשוב שחברו הטוב, מוסה עפרון ז"ל,⁷ היה האיש ששכנע אותו לחזור לצה"ל, אבל לי (ע"מ) יש תחושה שמוסה התפרץ לדלת פתוחה ושצביקה כבר היה בשל לשוב ללבוש מדים לנוכח המצב ששרר בארץ באותם ימים (חדירות חוליות פדאיון מירדן וממצרים ורצח יהודים כמעט יומיומי).

אחת המשימות הראשונות שהוטלו על צביקה עופר עם שובו לצה"ל היתה הקמת סיירת שקד, שייעודה היה ביצוע "מרדפים ומארבים לפדאיונים - מסתננים מרצועת עזה שפעלו בשירות המודיעין המצרי וביצעו פיגועי טרור במקומות שונים בארץ.⁸ היחידה הוקמה בספטמבר 1955, צביקה היה מפקדה בשלושת החודשים הראשונים לפעילותה, ואז עבר לצנחנים. הוא שירת תקופה ארוכה תחת פיקודו של מאיר הר ציון, והשתתף ברבות מפעולות התגמול שביצעו הצנחנים.

בתקופה זו עוצבה דמותו של צביקה עופר כלוחם וכמפקד, כמי שמסוגל לירות באויב בקור רוח כדי להורגו, אך גם כאדם המודע לערך חיי האחר ומסוגל

לחוש צער על מות בלתי מעורבים בלחימה. כך, למשל, סיפר צביקה ליהודה הראל על אירוע מעצב שחוה במהלך פעולת כנרת, עליה קיבל מאיר הר ציון צל"ש: "לאחר שהכוח השתלט על יעדו, נורו לפתע כדורים מאחד הרכסים. מאיר הר ציון יצא לשתק את האש, וירה בדמות שנראתה על הרכס. אחר כך, כאשר צביקה ומאיר הר ציון עלו למקום לראות מה מתרחש שם, נדהם צביקה לראות את הבעת פניו של מאיר הר ציון, הלוחם הנוקשה ביותר שהיה אי פעם בצה"ל, אשר נוכח לדעת כי פגע באדם לא מזוין. 'אותה הבעת פנים', אמר צביקה עופר, 'לא תִשְׁכַּח ממני לעולם. היתה זו העדות החותכת ביותר לעובדה שאיש מאנשי היחידה, ואפילו הנועזים שבלוחמים, אינם נהפכים ל"רוצחים" בתוקף תפקידם'.⁹

ניתן ללמוד עוד על דמותו של צביקה עופר מדברים שכתב עליו האלוף במיל' אהרן יריב ז"ל:¹⁰ "הכרתי את צביקה מן הצד, הייתי אומר, בשנת 1956 כשהוא פעל במפקדת הצנחנים, שהיו אז עסוקים בפעולות התגמול הגדולות, וראיתיו לצדו של קצין המודיעין. בחור צנום, שקט מאוד, ראיתיו תמיד בערבים שבהם היו באים לתכנן את הפעולות במפקדת הפיקוד, חגור בחגורה צבאית עם פגיון, מימייה ואקדה. תמיד בא מצויד עם כל כלי המודיעין, ממעט לדבר, מקשיב, קולט פקודות ומסמן את המפות - מבין את הנתונים. התרשמתי ממנו כאדם המצטיין קודם כול בענווה."¹¹

במלחמת סיני¹² לחם צביקה עופר עם כוח הצנחנים שנע ביבשה, התחבר לכוח שצנח סמוך למיתלה והשתתף בקרבות במעבר עצמו. בהמשך, עבר עם הכוח עליו נמנה לדרום חצי האי סיני ושם נפצע, לאחר שבמהלך קפיצה ממשאית נתפסה טבעת הנישואים שלו בזיז ואצבעו נתלשה.¹³

6 המבצע נערך בין ה-10 ל-18 ביולי 1948. הכוח שכבש את הערים הורכב מיחידות פלמ"ח לשעבר שלחמו כבר במסגרת צה"ל.

7 רס"ן משה (מוסה) עפרון ז"ל, לוחם וקצין בצנחנים, בן כפר אז"ר, השתתף ברבות מפעולות התגמול ונפל בפעולה במשטרת חוסאן, ב-26 בספטמבר 1956. בן 37 היה במוותו.

8 מתוך מסמך בכתב יד הנמצא בתיקו האישי של צביקה עופר, שהוכן כנראה על ידי ענף נפגעים. הועבר לעיוני באדיבות אלמנתו, דורה גווילי-עופר.

9 **המרדף של הצנחנים**, יהודה הראל, תשכ"ט, הוצאת ספריה במדים.

10 אלוף אהרן יריב ז"ל (1920-1994), היה ראש אמ"ן, חבר כנסת ושר בממשלת ישראל.

11 מתוך ספר שהוציאה המשפחה לזכרו של צביקה עופר. נמסר לי באדיבותו של גיר עֶפֶר.

12 מוכרת גם בשם "מבצע קדש", 29.10.56-05.11.56.

13 ריאיון עם גיר עֶפֶר.

ומספרם לא תאם את תפיסת הקרב על יעד מבוצר שהייתה מקובלת אז בצה"ל. עוד בטרם החלו את הקרב, התגלו לוחמי הסיירת על ידי חיילי המוצב בגלל טעות של כוח אחר, ואש כבדה נפתחה לעברם. יסוד ההפתעה אבד אך צביקה עופר התעשת, שינה לחלוטין את תוכנית הקרב (דבר שהתאפשר כתוצאה מבקיאותו בפרטים הקטנים), ניהל את ההתקפה מכיוון אחר מהמתוכנן ונאלץ, בהחלטה של שבריר שנייה, להוביל את חייליו, כיוון ששרשרת המפקדים הקדמית נפגעה מאש הסורים. בתחקיר שנערך לאחר הקרב אמר צביקה: "אילו יכולתי להישאר מאחור, הייתי פנוי יותר למחשבה ואולי הייתי מצליח גם ליצור קשר עם הכוח בחפרה¹⁵ הצפונית... אבל בנתונים כפי שהיו, לא נותרה ברירה אלא לפרוץ קדימה. המ"מ שרץ בתעלה לפני נפגע וחל עיכוב. אני משוכנע שברגע שיש עיכוב, ולו הקל ביותר, על המפקד לקפוץ מיד קדימה.¹⁶" בדעיבד, סביר מאד להניח שהלך מחשבה זה הוא שהנחה את צביקה, לימים, לבצע את המהלך שהביא בסופו של דבר למותו באותו מרדף בוואדי קלט.

לאות ולעדוה

כי 120141 רס"ן עופר צבי ז"ל

גילה גבורה עילאית
בעת לחימה מול פני האויב
תוך חירוף נפש

תאור המעשה

בליל י"א באדר ב' תשכ"ב (16-17 מרס 1962), בפשיטה על נוקייב, בגדה המזרחית של הכנרת, למרות האש הכבדה ונפתחה על יחידתו לפני הגיעה אל היעד, הסתער הכוח על מוצב, כשרס"ן צבי עופר ז"ל רץ קדימה להחליף מפקדים שנפצעו. אישית נלחם בראש כוחותיו לטיהור המוצב, כשהוא יורה בכלי נשק שונים, זורק רימונים ומשך כוחותיו אחריו.

על מעשה זה הוענק לו
עיטור הגבורה
לפי חוק העיטורים בצבא הגנה לישראל תש"ל-1970.

משה דיין
שר הבטחון

"ה' עמך גבור החיל"
[שופטים ו' י"ב]

ניסן תשל"ג
אפריל 1973

**עיטור הגבורה אותו קיבל ב-1973 על חלקו
ב"מבצע סנונית", כמעט חמש שנים לאחר שנהרג**

ב-1963, לאחר שסיים את תפקידו כמפקד סיירת גולני, ביצע צביקה עופר הסבה לשריון ומונה לתפקיד

צביקה עופר ואחד מחייליו בקבלת פנים שערך לכבודם נשיא המדינה, יצחק בן-צבי, לאחר מבצע "סנונית"¹⁷

מהצנחנים עבר צביקה עופר לחטיבת גולני, ולאחר תקופה בה שירת כקמ"ן החטיבה קיבל את הפיקוד על הסיירת והובילה בקרב על כיבוש מוצב נוקייב במסגרת "מבצע סנונית", בליל ה-16-17 במרס 1962. על חלקו בקרב הזה קיבל צביקה עופר צל"ש רמטכ"ל, שהומר בשנות השבעים לעיטור גבורה. מסמך שמצאתי (ע"מ) בתיקו האישי של צביקה עופר מתאר את הסיבות לקבלת הצל"ש: "על התמדה ועקשנות בביצוע המשימה ובמתן דוגמה אישית למופת."¹⁴

צביקה עופר תכנן לכבוש את המוצב, שנחשב לאחד הקשים ביותר לכיבוש במערך הסורי, עם כוח של לוחמים צעירים שאפילו לא סיימו מסלול לוחם,

14 מתוך תיקו האישי של צביקה עופר. הועבר לעיוני באדיבות אלמנתו, דורה גווילי-עופר.
 15 "חפרה" - תעלה ראשית במוצב. במוצב נוקייב היו שתי חפרות - צפונית ודרומית. צביקה עופר נלחם בחפרה הדרומית.
 16 **השבח להם - סיפורי הקרבה וגבורה**, מרדכי נאור, 1969, הוצאת מטכ"ל-קצין חינוך ראשי. הקטע הרלוונטי נמצא בספר שנכתב על ידי המשפחה על צביקה עופר ונמסר לידי באדיבותו של גיר עפר, בנו.
 17 הצילום נמסר לי באדיבותה של דורה גווילי-עופר, אלמנתו של צביקה.

ערי הגדה המערבית. כדי להבין כמה רבדים היו בצביקה עופר די אם נתבונן על מערכת יחסיו עם מְחַמְד עָלִי אָגְ'עֶפְרִי, ראש עיריית חברון, שהייתה כה קרובה עד שהלה השתתף בבר המצווה של ניר, בנו של צביקה,²⁰ ולפי ההתרשמות הם אף "חיבבו איש את רעהו".²¹ עם חֲמָדִי פִּנְעָאן, ראש עיריית שכם, היחסים היו שונים אך הייתה בהם מידה רבה של הערכה הדדית. "עופר העריך את פיקחותו של כנעאן ואת כושר התמרון שלו, ומצא בו ערבי גא. ואילו כנעאן, כתושבי שכם האחרים, העריך בעופר את יושרו, את הגינותו ואת נכוחות המילה שלו."²² היה ברור לכנעאן שעם צביקה עופר לא מְשֻׁחָקִים מְשֻׁחָקִים. "ידוע היה שבענייני ביטחון אינו יודע פשרות ולא נרתע מנקיטת צעדים חריפים, אך בכל היתר, נהיה נוח יותר ויותר והבין את הזולת."²³ ניר, בנו, הגדיר זאת כניהול מדיניות של "אגרוף ברזל בכפפת משי".²⁴ גם יעקב פרי,²⁵ שהיה באותה תקופה אחד משלושה רכזי השב"כ בעיר שכם וסביבותיה והכיר מקרוב את צביקה עופר, סיפר לי בריאיון טלפוני

שערכתו עמו שלצביקה, שנלחם נגד הטרור בשכם וסייע לשב"כ בכל מאודו, היה חשוב בו בזמן לאפשר לתושבי העיר לחיות את חייהם ככל שניתן. גם פרי היה ער למידת ההערכה שרחשו פרנסי העיר למושל שהונחת עליהם אחרי המלחמה, והוא זוקף זאת לעובדה שאצל צביקה עופר מילה היתה מילה וכל הבטחה קוימה. מבחינת התושבים המקומיים הוא היה "זֵלְמָה" (גבר) והדבר זכה להערכתם. פרי היה מאותם אנשים שהתאכזבו מעזיבתו של צביקה לסיירת חרוב.

מ"פ בגדוד 18,82¹⁸ אולם כעבור חודשים ספורים עזב על פי דרישתו, לאחר חילוקי דעות קשים שנתגלעו בינו לבין המג"ד. ניר, בנו, מעריך כי חרף העובדה שהחלטה לעזוב היתה של צביקה עופר בעצמו, היא לוותה בתחושת כישלון אותה נשא עמו גם בהמשך.¹⁹

אחרי הפרק המאכזב הזה בקריירה שלו, למד צביקה בפו"מ ובשנת 1965 הועלה לדרגת סא"ל והוצב כמ"פ בבה"ד 1. זמן קצר לפני מלחמת ששת הימים מונה לשמש מג"ד בחטיבה הירושלמית, הוביל את גדודו בקרבות לכיבוש בית אֶפְסָא ונבי סמואל, ואחרי שהגיעו לאזור שֶׁעָפָאט המשיך עם גדודו דרומה והשתלט על בית לחם וחברון ללא קרב.

כששכחו הדי הקרבות החליטו שר הביטחון, משה דיין, והאלוף עוזי נרקיס, למנות את צביקה עופר למושל חברון ולאור הצלחתו, עבר כבר באוגוסט 1967 לשמש מושל שכם, שנחשבה לעיר הקשה ביותר לשליטה בין

צביקה עופר כמושל צבאי במהלך ביקור של הרמטכ"ל יצחק רבין (מוסתר על ידי אלוף פקמ"ז, עוזי נרקיס)²⁶

18 גדוד 82 הוקם כבר במהלך מלחמת השחרור והיה לאחד מגדודי השריון בחטיבה 7.

19 ריאיון עם ניר עֶפְרִי.

20 ריאיון עם ניר עֶפְרִי.

21 **קללת הברכה**, שבתי טבת, הוצאת שוקן, 1982, עמ' 292. הקטע הספציפי, הנוגע לצביקה עופר, הועבר אלי באדיבותו של שאול טבת, בנו של הסופר.

22 **קללת הברכה**, שבתי טבת, 1982, עמ' 292-293.

23 **שם**, עמ' 293.

24 ריאיון עם ניר עֶפְרִי.

25 לימים ראש שירות הביטחון הכללי, ח"כ ושר המדע בממשלת ישראל ה-33.

26 הצילום נמסר לי באדיבותה של דורה גווילי-עופר, אלמנתו של צביקה.

צביקה חולץ על ידי מסוק והוטס לבית חולים, אך מותו נקבע כבר בדרך לשם. הפגיעות שספג היו קטלניות וחרצו את גורלו. צביקה עופר, מפקד סיירת חרוב וגיבור מבצע "סנונית", נהרג.²⁹

כך סיים צביקה עופר את חייו ולדעתני (ע"מ), הכתובת לגביו היתה על הקיר או, שמא יש לומר, על הסלע. צביקה עופר, קצין וג'נטלמן, לוחם משחר נעוריו, נהרג בקרב כשהוא מוביל את חייליו ואוחז נשק בידו.

מילים רבות נאמרו ונכתבו אחרי שצביקה עופר נפל במרדף, אולם דומה שיותר מכולם השיר הבא שכתבה מירי טנדייר ונשלח לדורה, אלמנתו של צביקה, נוגע ומדייק:

וְשָׂמָא יְחַדֵּל הָעוֹלָם רַק לְרַגֵּעַ
 אֶת זֶהָר וְשִׁחּוֹק הַחֲמָה
 וְשָׂמָא יְחַדֵּל כָּל שְׁחִי וְנוֹשֵׁם
 אֶת מְלֹאכֶת יוֹמוֹ הַתְּמָה
 יִבְלְמוּ נְהָרוֹת שְׂאוֹנָם, רַגַע קֵט
 וְיֵעֵם זְהָרוֹ שֶׁל הַיּוֹם בְּמַעַט
 וְרִיסֵי הַצְּדָפִים אֶת אֲגָלֵי דְמַמְעָתָם
 יִזְיִלוּ בְּנִתִיב הַכְּאָב אֶל הַיָּם
 וּבְרָחוֹב יַעֲצְרוּ פְעַמֵי הַהוֹלְכִים,
 וּלְרַגַע אֶחָד יִקְפְּאוּ חֵיוֹנִים,
 וְאַזְנִים כְּרוֹיוֹת אֶל הַיָּדִי מְרַחֲקִים,
 אֶל בְּשׂוֹרֵת הָאֵיּוֹב שֶׁל מִטַח תּוֹתָחִים.
 וּבְיָד רוֹעֵדָה בְּאַחֲרוֹן הַדְּפִים
 יִרְשָׁמוּ נְסוּחִים רְשָׁמִיִּים וְשִׁדּוּפִים
 וְהַלֵּב הַנִּקְרָע, הַחֲלָשׁ מִן הַדָּף
 בּוֹ כְּתוּב: "הוּא נָפַל בְּמֶרְדֶּף".

יהי זכרו ברוך

במחצית אוקטובר 1968 קיבל צביקה עופר את הפיקוד על סיירת חרוב, והחל לעבוד ללא לאות כדי ללמוד את היחידה. ישי זיהר ז"ל,²⁷ מי שהיה סגן מפקד הסיירת באותם ימים ראה אותו מקרוב וסיפר: "רק הגיע והוא כבר בתוך העניינים. בודק התאמת התקן למשימות ומגיע למסקנה שהתקן אינו עונה על הצרכים. בשעות היום עוסקים בעניינים שוטפים, לכן יושבים על כוס קפה וסיגריות עד השעות הקטנות של הלילה בהכנת הצעה חדשה. ביסודיות האופיינית לו הוא מכין תוכניתו ומציגה בפני הוועדה המטכ"לית. כשבועיים לפני נופלו הוא מְסַפֵּרָה ובדברו, משכנע. התלהבותו מידבקת."²⁸

לא הרבה זמן זכה צביקה עופר לשמש מפקד סיירת חרוב. כחודש וחצי לאחר קבלת הפיקוד על הסיירת, ביום שישי, ה־20 בדצמבר 1968, נר שישי של חנוכה, התגלו עקבות מחבלים על דרך המערכת, במהלך סיור הבוקר עליו פיקד זוהר פודולי, מפקד מחלקה בפלוגה של יואב גלבר. התפתח מרדף שנמשך עד שעות אחר הצהריים המאוחרות ונוהל על ידי אל"מ יהודה רשף, מח"ט הבקעה. בשלב מסוים, כשכבר החל להחשיך והלחץ לסיים את המרדף לפני חשכה גבר, עקף צביקה את זוהר פודולי, שהוביל עד אותו רגע את צוות הסיירת שנע על המדרון הדרומי, חלף על פני מערה שהייתה בדופן המצוק, וצרור שנורה מתוכה פגע בו והוא נפל לתוך הערוץ, נפילה של מעל עשרה מטרים.

צביקה עופר בתמונה משפחתית. זו, קרוב לוודאי, התמונה האחרונה שצולם

27 סא"ל ישי זיהר יבזורי, בן קיבוץ תל יוסף, נהרג בקרב בחווה הסינית ב־17 באוקטובר 73', בעת שהיה איש צוות בטנק של אהוד ברק, שהיה אז מג"ד שריון.

28 ישי זיהר, מתוך דברים שכתב בספר לזכרו של צביקה עופר שהוציאה המשפחה. הקטע נמסר לי באדיבות ניר עֶפֶר. על המרדף ניתן לקרוא באתר עמותת סיירת חרוב:

https://www.484.co.il/editor/assets/mirdafim/mirdafTzvikaOfer20_12_68.pdf

הבקעה ועד לחיים האזרחיים

המג"ד השישי של סיירת חרוב

כתב: רמי דנוש (08/72)

את יוסי קולר כולם מכירים. כעת דמיינו את יוסי נדחק בין שקי קמח, סוכר ואורז כמיגון בפני פצצות. לא סביר?... אבל זה קרה.

באילו נסיבות? מה היתה הסיטואציה? סבלנות, הכול ייחשף בהמשך. לצורך הכנת הכתבה על יוסי קולר נפגשתי איתו מספר פעמים בביתו שבמשמר הירדן ובביתי שבצורית. בכל פעם נחשפה בפני עוד שכבה מעניינת באישיותו. מכל מפגש יצאתי בתחושה שלמדתי עוד משהו חדש על מורכבותו של האיש הקשוח.

אחותו מלכה:¹ "יוסי נהג לברוח מגן הילדים, כנראה לא רצה להיות במסגרת סגורה... יוסי היה מסתכל וקולט את הדברים הטכניים מהר." ויוסי מעיד על עצמו: "לא הייתי פרא אדם... מגיל צעיר התעניינתי בהמון נושאים." כשהיה בערך בן עשר, כבר היה לו אקדח שהרכיב בעצמו. יום אחד דרך את האקדח בבית ופלט כדור שפגע מתחת לשולחן.

יוסי היה חניך ב"שומר הצעיר" ובגיל 15 הצטרף לחוג "גדנ"ע סיירים" שפעל במחנה דוד (חיפה). במסגרת זו נשלח לקורס מ"כים של הגדנ"ע בגבעת אולגה. הקורס נמשך כחודשיים. המגורים היו במאהל על שפת הים ויוסי זוכר שהקורס היה יותר קשה מטירונות צנחנים.

לאחר סיום הקורס, הדריך יוסי נערים מקרב עולי כורדיסטן שגרו במעברת אלרואי. יוסי נהג לקחת את הנערים לטיולים רגליים בכרמל, הושיב אותם למרגלות המוחרקה, מול גוף העמק, והקריא להם פרקים מהספר "אנשי פנפילוב".

קולר "הקדים" את הגיוס² לצה"ל לחודש מאי 1955: "בגיל 17.5 זייפתי את תעודת הזהות שלי וכך התאפשר לי להתגייס במאי 1955. בקלט³ רואיינתי בידי מרסל טוביאס.⁴ סיפרתי לו מי חברי ועל סמך זה התקבלתי."

מספר חברו לטירונות, מאיר כספי (קצ'קה):⁵ "...יוסי הגיע לצבא עם כושר גופני בלתי רגיל... עם מבנה

יוסי קולר נולד באוקטובר 1937 וגדל בחיפה. הוא למד בבית הספר היסודי "גאולה", אחר כך בבית ספר מקצועי ובמקביל עבד כשוליה במסגרייה.

"יוסי היה ילד שובב, חכם ויפה... מסודר מאוד ואכלן גרוע, אמא היתה יושבת שעות ומאכילה אותו." מספרת

גיוס ב'1955

- 1 ביורפיה של יוסי קולר (טיוטה).
- 2 ריאיון עם יוסי קולר, דצמבר 2022.
- 3 בסיס הקליטה והמיון, כיום מיט"ב.
- 4 מרסל טוביאס, ויקיפדיה.
- 5 ביורפיה של יוסי קולר (טיוטה).

הגוף שלו הוא בלט בשטח... ידע לעשות הכול... אפילו גיהץ עבורי שתי חליפות.

שבעה חודשים אחרי הגיוס, בדצמבר 1955, השתתפה הפלוגה של יוסי קולר במבצע "עלי זית" - פעולת כנרת⁶ - בה יוסי היה בזוקאי. בשל העובדה שבאותם ימים צה"ל היה "צבא עני", לבזוקאי לא היה נשק נוסף. לפני היציאה לפעולה נתן המ"פ (מוסה עפרון), את אקדחו לקולר.

אחרי פרק ההכשרה שובץ יוסי לסיירת החטיבתית, ובאוקטובר 1956 השתתף במבצע "שומרון" - פעולת התגמול בקלקיליה⁷ שהיתה הפעולה האחרונה לפני "מבצע קדש".

מספר קולר:⁸ "המשימה של הפלוגה שלנו, בפיקוד יהודה רשף, היתה לחסום את ציר הגישה לקלקיליה מצפון-מזרח, בסמוך לכפר עזון. פגענו בתגבורת של הלגיון שהוזעקה לסייע למשטרת קלקיליה.

בדרכנו חזרה לכיוון אייל נתקלנו במארב של הלגיון. אחד הלוחמים נהרג והמ"פ נפצע. דב תמרי לקח פיקוד ונסוגונו לגבעה סמוכה. הלגיון ניסה לתקוף אותנו אך נבלם מאש תותחים מדויקת שכיוון הקת"ק שלנו, שלמה גודלביץ,⁹ שזכה לעיטור העוז על תפקודו בפעולה.

בחפ"ק, סמוך לאייל, היו דיין, רפול ואריק שרון שהבינו שאנחנו מכותרים ונצורים, ודיין הציע שנלך לשבי.

לאחר זמן מה הוחלט לחלץ אותנו עם זחל"מים. לשיירת הזחל"מים הצטרף ירמי ברדנוב, שהיה אזרח והגיע ביוזמתו לחפ"ק המבצע. כשהגיעה שיירת הזחל"מים עליתי על השלישי מהסוף, העלינו גם את ההרוג והפצועים והתחלנו לנסוע מערבה. בדרך הזחל"ם נפגע מבזוקה או מטען, ירד לתעלה ונתקע.

אלו שהיו מאחורינו המשיכו לנסוע ונותרנו עשרה חיילים לבד. לי היתה בזוקה ומספר שתיים שלי היה חיים רוטקופף (ז"ל), שהיה עם תמ"ק עוזי. חיים ואני עזבנו את הזחל ומצאנו עצמנו במוצב של הלגיון. חיים הוביל וירה עם העוזי ואני מאחוריו עם הבזוקה, יריתי על עמדה אך לא פגעתי. לפתע נפצתי מרסיס רימון בגב. המשכנו לאורך כל המוצב ובקצהו יצאנו לוואדי. חבשתי את הפצע בגב עם כובע הגרב שהיה לי. בוואדי שמענו דיבורים בעברית והתברר שאלו חיילים שהיו איתנו בזחל התקוע. לאחר שחברנו אליהם הובלתי את כל הקבוצה לקיבוץ אייל.

במהלך החילוץ נהרג ירמי ברדנוב:¹⁰ "...לאחר שצרור ממקלע פגע בבטנו. חולצתו הלבנה שימשה מטרה נוחה לקליעים".

כמה ימים לאחר הפעולה פורסמה על לוח המודעות הגדודי, בפקודת השגרה היומית, הודעה לפיה לחיים רוטקופף, יצחק זכרוביץ ויוסי קולר יוענקו עיטורי ציון לשבח מאלוף פיקוד המרכז. רק כעבור 50 שנה, בשנת 2006, התקיים טקס¹¹ בו העניק אלוף פיקוד המרכז יאיר נווה, את העיטורים לקולר ולמשפחותיהם של חיים¹² שנפל במבצע קדש בקרב במעבר המיתלה, ויצחק שנפטר במהלך השנים.

6 פעולת התגמול כנרת, ויקיפדיה.
 7 פעולת התגמול קלקיליה, ויקיפדיה.
 8 ריאיון עם יוסי קולר, דצמבר 2022.
 9 שלמה גל (גודלביץ), לימים בכיר במוסד.
 10 הגיבורים הנשכחים של צה"ל, קצין החבלה האגדי שלא הסתדר עם מסגרות, אורי מילשטיין, "מעריב", 15.6.2019.
 11 צל"ש מאוחר, "ידיעות אחרונות", מאי 2006.
 12 חיים רוטקופף ז"ל, אתר יזכור.

צריך לרוץ בחוד עם יוסי וכל הפלוגה אחרינו... בשלב מסוים העזתי ושאלתי: 'המפקד אתה פוחד?' ויוסי ענה: 'מי שהתנסה בקרבות, יודע שצריך לפחד... השאלה איך מתגברים על הפחד... יש חששות שחלק מכם ייפגעו וגם חשש אישי, אבל זה לא מפריע לי לתפקד'. קיבלתי תשובה ארוכה ואנושית.

באוקטובר 1962 הגיע בוגר הפנימייה הצבאית, מתן וילנאי, כמ"כ לפלוגה. על המפגש הראשון עם קולר המ"פ כתב מתן: ¹⁷ "...בהיכנסי לאוהל המ"פ ביחד עם שני חברי לפנימייה... קולר חיכה לנו... במקום דברי נימוסין ומילות היכרות הוא ישר ירה לעברנו: 'קיבלתי פקודה לקבל אתכם ולכן אתם פה, אבל שיהיה ברור, רק שאלה של זמן עד שאדיח אתכם...' ובזה הסתיימה השיחה..."

ב-1963, כשסיים תפקיד מ"פ, נשלח קולר לארצות הברית לקורס ריינג'רס ובעקבותיו לקורס סמנים (לכלי טיס) בכוחות מוצנחים. כשחזר ארצה פיקד על השתלמות קציני צנחנים (אחרי שסיימו בה"ד 1 ולפני השיבוץ כמ"מים).

במלחמת ששת הימים היה סמג"ד של טיבי¹⁸ בגדוד 50, החליף אותו כשנפצע והשתתף עם הגדוד בכיבוש עזה, ח'אן יונס וקנטרה. אחרי המלחמה היה חניך בקורס פו"מ. במהלך הקורס מונה אריק רגב¹⁹ (שהכיר את קולר מ-890) למח"ט הבקעה, והציע ליוסי להיות קצין האג"ם שלו. קולר כמובן הסכים והוא מספר:²⁰ "יותר טוב מזה לא יכול להיות, הערצתי את האדם הזה והיה בינינו קשר מצוין."

אריק נהרג ביולי 1968, במרדף אחר מחבלים סמוך לפצאל. יוסי קולר מונה לקצין אג"ם של חטיבת הבקעה, תחת המח"ט החדש, יהודה רשף. קולר הגיע לבקעה בקיץ הלוהט, ארבעים מעלות בצל (אבל איפה יש צל?). נזכר יוסי: "המזגן היחיד היה בחדר המח"ט."

עקב פציעתו אושפז קולר בבית החולים ולא השתתף בהכנות ל"מבצע קדש". לאחר מלחמת סיני שובץ קולר כמפקד חוליה בפלס"ר צנחנים.

על "יוסי השובב" מספר בועז נורקין,¹³ שיוסי היה מפקד החוליה שלו: "בצניחת לילה עלתה חיילת למטוס. לצנחנים היתה אמונה תפלה שאסור לקחת נשים במטוס... כשנדלק האור הירוק קולר הסתובב, נשק לחיילת וקפץ מהמטוס..."

על השחרור מצה"ל והגיוס מחדש מספר קולר:¹⁴ "לא רצייתי לצאת לקורס קצינים והשתחררתי מצה"ל. אחרי חצי שנה שיניתי את דעתי, חזרתי לקורס קצינים ושובצתי כמ"מ בפלס"ר עליו פיקד יאיר פלד.

יאיר היה מאוד מאוד יצירתי ובתקופתו בדקנו שימוש באופניים כאמצעי לניוד כוחות אחרי צניחה, ובאוכף על גבו של גמל כמקבע וחצובה למקלע 0.3 (שדחפנו לו פלנלית לאוזניים כדי שלא יירתע מהרעש).

בהמשך המסלול הצבאי הדריך יוסי קולר בקורס קצינים, ושימש סמ"פ ומ"פ בגדוד 890.

על תדמיתו של המ"פ יוסי, מספר יהודה ציוני¹⁵ ממחזור אוגוסט 1962: "...פתאום מופיע איזה ענק אחד, גדול, חתיך, בלונדיני עם כומתה אדומה... אמרו לנו שזה יהיה המ"פ שלנו... משהו כמו חצי אלוהים."

מוסיף עמיר שלג (חבש),¹⁶ אף הוא מאותו מחזור: "...בן אדם גדול, יפה תואר... קצין פרוסי טיפוס... נהגנו כלפיו בחרדת קודש... בשבילנו הוא היה מפקד ודמות לחיקוי."

עמיר שלג מתאר גם את הפן האנושי של יוסי: "התאמנו לקראת חילוץ שיירה שעלתה להר הצופים... הייתי

13 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).

14 ריאיון עם יוסי קולר, דצמבר 2022.

15 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).

16 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).

17 **ידעתי את ארצי**, מתן וילנאי ויניב מגל, 2019.

18 טוביה (טיבי) שפירא, ויקיפדיה.

19 אריה (אריק) רגב, ויקיפדיה.

20 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).

עקב הצלחות חלקיות בפעילות מבצעית, ולנוכח כמות הנפגעים המשמעותית בקרב לוחמי צה"ל במרדפים, החליט קולר להתמקד בשינוי שיטת המרדפים ושיטת המארבים.

המ"פים ומטה הגדוד נהגו לשבת לילות ארוכים ולדון בשינויים התורתיים הדרושים. בסוף כל דיון היו החלטות מג"ד, אותן נדרשו כולם להטמיע ולבצע.

שינוי נוסף נדרש היה באמל"ח העיקרי. הדגם הראשון של ה"דגן" היה על ג'יפ; רכב זה היה מאוד לא יציב בגלל מרכז הכובד הגבוה. כניסה בלילה לעמדה, בלי אורות, היתה מאוד לא בטוחה.

בכדי לשפר את היציבות הוחלפו הג'יפים בקומנדקרים, ועודכנו הוראות הפתיחה באש במארב: רק הצריחן יורה בשלב הראשון כדי להימנע מהאבק שיצרה אדמת הלס ובהמשך, ורק אחרי שהצריחן סיים, מצטרפים לירי כל חיילי המארב.

מי שסייע רבות לסיירת בפיתוח אמל"ח ותגבור כוח אדם מקצועי היה קצין החימוש הפיקודי, עמי פורר:²⁴ "...קולר התנהג יפה... כשהיה זקוק לעזרה באתי לקראתו... כשאחרים היו צריכים שני נשקים, ביקשו ארבעה, גם קולר התחיל כך... אמרתי לו: 'אתן לך כמה שביקשת, אבל אם תראה שצדקתי ומספיק שניים, תחזיר לי את החיילים'... בגדודים אחרים הפכו אותם לש"ג, יוסי הבין אותי וכך נהג..."

עמי דאג לכל הצרכים החימושיים של חרוב, גם "המשוגעים" - משתיקי קול, פצצות רנו"ט מיוחדות ואפילו מכונאים מילואימניקים מדרום ואגד שיטפלו בכלי הרכב. ממשך עמי: "היתה הרגשה טובה מכיוון שחרוב היתה צריכה את הסיוע. היה סיפוק גדול מההצלחות."

אז החלו ההצלחות ומחבלים רבים נהרגו. השיא היה במארב²⁵ בפיקודו של צביקה שני (פטשניק), בו זוהו

פעילויות רבות מסביב לשעון, וגם כשהלכת לישון הכול היה חם ורותח."

על התקופה ההיא מעיד קולר:²¹ "בתוקף תפקידי השתתפתי בהרבה מאוד מרדפים, כולל המרדף בספטמבר 1968 בו נהרג משה פלס (סטמפלה), ובדצמבר 1968 כשצביקה עופר נהרג. מהמרדפים הללו ואחרים למדתי מה הם הדברים שאסור לעשות, מה שאני מגדיר כטעויות טקטיות ממדרגה ראשונה."

לאחר שמפקד סיירת חרוב, צביקה עופר, נהרג במרדף ואדי קלט,²² החליט המח"ט יהודה רשף (רייף), בינואר 1969, למנות את קולר למפקד סיירת חרוב.

על המצב בתקופה ההיא כתב חגי לוטן:²³ "קולר קיבל את הפיקוד במצב משברי, לאחר שקודמו בתפקיד נהרג. במהלך 1968 נפצעו ונהרגו רבים והבקעה להטה, תרתי משמע. מערכת ההגנה לא היתה מיוצבת, המוצבים לאורך קו המים היו בבנייה, שדות המיקוש היו בתהליך הנחה, סלילת גדר המערכת ודרכי הגישוש רק החלה... אבל הקושי העיקרי היה שפלוגות ומחלקות הגדוד היו מפוזרות..."

באותה תקופה המפקדה של חרוב היתה במחנה עופר ואילו הפלוגות שבתעסוקה ישבו במחנה שלימים נקרא גדי. פלוגה אחת עסקה במארבים והשנייה בסיורי בוקר וערב.

כשקיבל קולר את הפיקוד, ארך לו כחצי שנה לדעת מי תחת פיקודו כיוון שהיחידה היתה מפוזרת - באימונים, בסיוע לשב"כ, בתעסוקה מבצעית, בסיוע לוגיסטי, בחופשות ועוד ועוד.

במקביל להעברת רוב הסיירת לבקעה, ובמטרה לחזק את השלד הפיקודי, קולר גייס את יאיר קליין ואסא קדמוני ויחד עם בילו מישורי הם היו שלושה מ"פים לרובאיות, אליהם הצטרף גם משה בודגה שהחליף את רס"ר ישראלי כמ"פ מפקדה.

21 ריאיון עם יוסי קולר, דצמבר 2022.

22 מרדף ואדי קלט, אתר "מורשת סיירת חרוב".

23 סיפורה של סיירת חרוב, "תקופת המג"ד יוסי קולר", תא"ל במיל' חגי לוטן, 2014.

24 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).

25 מארב אום צוין, אתר סיירת חרוב.

30 מחבלים ו-21 מהם נפגעו (גם השאר נתפסו או טבעו בירדן). קולר משבח: "עבודה מושלמת של מקצוענים".

במקביל פותחה תורת המרדפים בכמה מתארים - המחבלים גילו את כוחותינו והיו יורים עליהם, או כוחותינו מזהים את מקום המחבלים ויוזמים את האש, או ירי למקומות חשודים, או מרדף תוך כדי סריקה.

עם זאת, בגלל גודש הפעילויות לא היה זמן לכתוב את תורת הלחימה (תו"ל) והיא היתה תורה שבעל פה. אולם הפעילות לא נעצרה והמשיכו לפתח ולהנחיל את תורות הלחימה. על התחקירים היה אחראי בילו מישורי.

שינוי נוסף ומשמעותי היתה ההחלטה להעביר את הפיקוד על ניהול המרדף לסיירת חרוב, כלומר המג"ד הוא מפקד המרדף ומפקדת החטיבה מטפלת במעטפת.

קולר המג"ד במרדף

נושאים לא פחות חשובים עליהם הקפיד קולר היו המשמעת וההופעה (שמשולבות זו בזו):²⁶ "...במסדר יציאה לפעילות בדקתי לחיילים תחתונים, גופיות וגרביים. חסר לחייל שהיה מגיע למסדר לא מגולח, לא מצוחצח או במדים שאינם נקיים... צבא צריך לעבוד מסודר וממושמע... אי-אפשר להגיע למקצוענות אם אין משמעת."

הסדר והמשמעת נמשכו גם בזמן המרדף: "מי שיצא למרדף בלי כובע נשאר במחנה... למפקדים בשטח היו משרוקיות... אין צעקות, אין דיבורים... היו קודים של שריקות."

עוד על המשמעת ותרומתה להצלחות המבצעיות מספר אריק פיטוסי:²⁷ שהיה בפלוגה של בילו מישורי: "קולר דאג למשמעת... צחצוח נעליים, גומיות במכנסיים, נשק נקי, ציוד מזווד ומסודר ברכב... לא יאומן כמה שהיה יסודי בחיילות... זו גדולתו והמהפך המשמעותי מאוד שהביא לסיירת... מהפך שהביא להישגים בהיתקלויות. היתה לנו יראת כבוד גדולה מאוד אליו כמפקד, כקצין וכאדם."

"...סמכנו על קולר בעיניים עצומות, היתה לנו אמונה שלמה ביכולתו, וידענו שיש בחרוב מפקד שמנהל את העסק ביד נאמנה..." מעיד אהוד בצר²⁸ שהיה קמב"ץ החטיבה.

"...הייתי בכמה מרדפים עם קולר... לחיים היה ערך עליון בעיניו... כשהגענו למגע, דאג שיהיה ריכוך של המערה עם רנ"ט ואם אפשר אז גם תול"ר..." נזכר אריק פיטוסי.²⁹

על השיפור המשמעותי בניהול המרדפים כתב ד"ר זאב דרורי:³⁰ "...מרדפי יום העצמאות 1969 בבקעה מעידים על השיפור הרב והמקצועיות שרכשו לוחמי סיירת חרוב... יישום הלקחים שנלמדו במרדפים קודמים: השטח נתחם ונסגר... הצוותים נעו משני צדי הוואדיות תוך סיוע הדדי... בתחתית הוואדי נע כוח עתודה... הסריקה נעשתה באטיות ובדייקנות... המחבלים נהרגו מטווח רחוק מאש תול"ר, נק"ל ומרנ"ט..."

26 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).
 27 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).
 28 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).
 29 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).
 30 בין ביטחון בסיסי לביטחון שוטף - סיירת חרוב, ד"ר זאב דרורי, אוקטובר 2008.

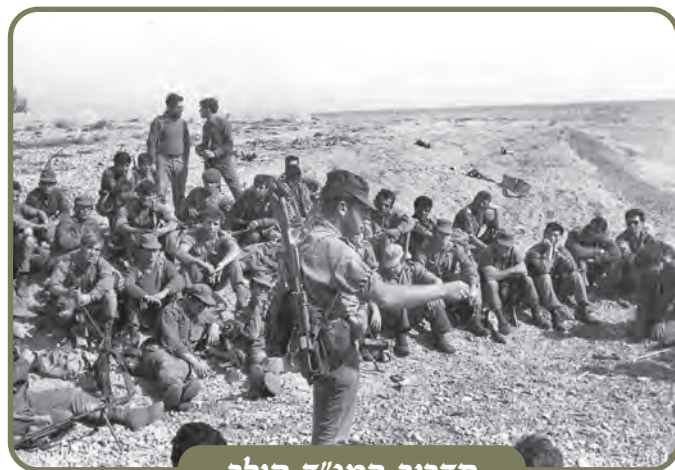

בפיקוד מרכז הוחלט לבצע פעילויות בחוף המזרחי של ים המלח. עיקר הפשיטות בוצעו על ידי חרוב בשני אופנים: פשיטות באמצעות סירות של חיל הים מבסיס עין גדי, וביצוע סריקות ומארבים וסורים מוסקים בשעות היום. בחלק מהפשיטות, אבל לא ככולן, נעזרו במידע מודיעיני.

בפשיטה הראשונה נמצאו אביזרים של סירות מנוע וגומי, אבל לא היתה היתקלות במחבלים.

בהמשך היו פשיטות נוספות שנקראו "קרדינל" ו"קינמון"³², בהן נהרגו מחבלים ונמצאו הרבה מאוד ציוד ותחמושת שהועברו במסוקים לשטחנו. במבצעים אלו נסרקו שפכי הנחלים זרקא-מעין, אם-אחשבה, עיטון וארנון.

אירוע מאוד מיוחד התרחש בפשיטה לשפך הארנון. הכוח הגיע מהים עם סירות ברטראם קרוב לחוף, וסירות גומי הנחיתו את הלוחמים. שביל עלה למעלה, למצוק, ומשם היה צריך לצפות לשפך הנחל. קולר השאיר את הכוח למטה וטיפס למצוק עם עוד ארבעה לוחמים, כדי להשקיף. לפתע הוא הבחין במשהו קרוב מאוד אליו בצבע לבן, כאפייה על ראשו של מחבל. קולר אחז בדש בגדו, משך אותו החוצה ממערה בסלע, והניח סכין קומנדו על צווארו. פתאום נשמעו קולות מלמעלה שקראו למחבל. קולר אמר למחבל לענות שהכול בסדר ושירדו למטה. במקביל, קולר פיצל את הלוחמים לשני זוגות ונתן פקודה לפתוח באש כשיתגלו המחבלים. שישה מחבלים ירדו בשביל, שלושה נהרגו מאש כוחותינו והשאר ברחו.

תזריח המג"ד קולר

מאז החלו לפעול על פי התו"ל המעודכן, לא היו לסיירת נפגעים למעט במרדף תייסיר, יוני 1969, בפיקודו של הסמח"ט (נהרגו בו שהרבני, לנדסמן ואגסי ז"ל). בגלל חופשה משפחתית קולר לא השתתף במרדף זה.

באותו זמן חולקה הבקעה בידי מפקדת החטיבה המרחבית לשתי גזרות, בדרומית היה גדוד סדיר או מילואים של הצנחנים ובצפונית כוחות חרוב.

הסמג"ד ישי יזהר החליט לוותר על מחנה עופר ולרכז את כל הגדוד בבקעה.

סיירת חרוב פרוחה ושגשגה. במקביל, נמשך עוד שלב (שהחל ב־1968) בייצובה של הסיירת כחידה עצמאית - גיוס טירונים ישיר בקלט (בקו"ם). כתב חגי לוטן:³¹ "...מכאן ואילך נותק הקשר המעיק עם חטיבה 35 וניתן היה לבנות את הכוח הלוחם ושדרת הפיקוד ממקורות היחידה..."

שמה של סיירת חרוב הלך לפנייה בכל צה"ל.

ב־1970 הבינו המחבלים שהבקעה חסומה ועברו לניסיונות חדירה דרך ים המלח. בהנחיית פיקוד מרכז החלו להציב מארבים באזור ים המלח. באחד מהם זיהה הדגן סירה שמתקרבת לחוף ופתח באש, אך המחבלים הצליחו להימלט ולהגיע לאזור חברון.

אחד המחבלים, שכונה "צוללת", הסגיר עצמו וסיפר על מצבורים של אמצעי לחימה בנחל זרקא-מעין.

מחבל שבוי עם בודגה

31 סיפורה של סיירת חרוב, "תקופת המג"ד יוסי קולר", חגי לוטן, 2014.
32 מבצעי קרדינל וקינמון, אתר סיירת חרוב.

באחת הפעמים בילינו אצל צדוק³⁵ ב'מגנדה'... פתאום אני קולט שכבר 05:00 בבוקר... אמרתי לחברה 'ב-06:00 יש צניחה, מי רוצה לבוא?' צדוק, שהיה אזרח, אמר שהוא רוצה... אמרתי לו: 'קודם תעשה גלגול'... הוא עשה גלגול על הרצפה... נסענו כולנו שיכורים לתל נוף ועלינו על המטוס... קפצתי ראשון וכולם אחרי. בנחיתה, יאיר קליין³⁶ אמר לצדוק להגיד שהוא שבר את הרגל... צדוק הגיע אלי צולע ואמר: 'אל תשאל, שברתי את הרגל'. בדיוק חסר לי שהוא, אזרח, ישבור את הרגל. מי נתן לו רשות לצנוח? ביקשתי שיזעיקו אמבולנס ואז הבנתי שעבדו עלי..."

בהמשך השירות הצבאי היה יוסי סמח"ט הבקעה, ובמלחמת יום הכיפורים קצין אג"ם של הקחצ"ר (תחת פיקודו של מנו שקד). על אירוע מהמלחמה מעיד רמי גרשון³⁷ שהיה חייל וקצין בחרוב: "...הייתי בגדוד קצינים שאבטח את ג'בל עתקה... היינו נצורים שלושה ימים ואי היה אפשר היה להעלות אלינו אספקה כי לא רצו לסכן מסוקים. קולר עלה להר ברגל בראש כוח פלוגתי והביא לנו אספקה... יצאתי לקראתם מבלי לדעת שהוא בראש הכוח... כשנפגשנו הוא הוציא מהדובון טרנזיסטור ובקבוק יין ואמר: 'שמעתי שאתה הסמ"פ כאן... שיהיה לך לבריאות.'"

אחרי המלחמה שובץ יוסי קולר לתפקיד מפקד החטיבה המרחבית 769 בגבול הצפון. על ההשפעה המיידית של יוסי על יישובי הצפון מעיד מוטל בולדו מקיבוץ דן³⁸: "...חטיבה 769 בנתה את ההגמ"ר... יוסי ושמייל (שמואל גולן הסמח"ט) הפכו את ההגמ"ר לדוגמה בכל הארץ, קולר הכניס חידושים... זו היתה מהפכה, הפכו את היישובים ליחידות שיכולות להגן על עצמן..."

מאחורי שולחנו במשרד המח"ט היתה כרזה: "בין אמר לעשה, מהלך ת"ק פרסה."

באחד האירועים חדרו שני מחבלים לבית משפחה בריחניה. מספר מ"פ מג"ב מחסין דע'ש³⁹: "...יוסי ואני

מסתבר שהמחבל השבוי הושאר כצופה על השפך. קולר שאל אותו מדוע לא ירה, והוא ענה: "פחדתי, היו לי רק עשרה כדורים במחסנית."

"באחת הפשיטות..." מתאר רמי גרשון³³: "...נאלצנו להישאר לילה בשטח מסיבות מבצעיות... למחרת נחת קולר במסוק ובתרמילו קרטון סיגריות עבור החיילים..."

נוסף לפעילויות במזרח ים המלח, היו גם מספר חדירות לילה באזור "הלשון", של צוות שנשאר במקום בשעות היום וחזר למחרת, ופשיטות לגדה המזרחית של נהר הירדן. באחת הפשיטות הללו, שהוביל קולר, מזרחית למוצב "אגמית", נפצע אחד החיילים ממוקש נעל. קולר השתמש בחוטר של הקלצ'ניקוב לפלס שביל נקי ממיקוש, ולחלץ את הפצוע והכוח משדה המוקשים.

בין השנים 1967 ל-1970 היו 120 מרדפים ו-132 מארבי דגן. חשוב להדגיש שבתקופה זו, חרף הפעילות האינטנסיבית, פותח התו"ל שהוריד למינימום את כמות הנפגעים של כוחותינו וגרם לשבויים, פצועים והרוגים רבים אצל המחבלים.

נקודה חשובה נוספת היא, שגם מארב שנתקל ולא פצע או הרג, מנע חדירה ונפגעים לכוחותינו.

בספטמבר 1970 העביר יוסי קולר את הפיקוד על הסיירת ליהודה בר (י"ב), ושובץ כמפקד בית הספר לצניחה. למה דווקא לתפקיד הזה? "...כי מאוד רציתי לעשות צניחות חופשיות, ואכן במשך שנה וחצי היו לי כ-250 צניחות חופשיות..."

ומה היתה התודה של הפיקוד על הסדר שקולר עשה בחרוב ובבקעה? "...חצי שנה אחרי שסיימתי את תפקידי בחרוב, אלוף הפיקוד שפט אותי וקיבלתי נזיפה על איסדר באפסנאות..."

על ההווי של מדריכי הצניחה מספר יוסי³⁴: "...בימי חמישי בלילה היינו יוצאים לבארים, לשתות ולבלות.

33 תא"ל יוסי קולר המפקד והאדם, רמי גרשון.

34 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).

35 צדוק חבורה ז"ל, בן מחזור של קולר ב-890, הבעלים של מסעדת "מגנדה" בכרם התימנים, נפטר בתחילת 2021.

36 יאיר קליין, ויקיפדיה.

37 תא"ל יוסי קולר המפקד והאדם, רמי גרשון.

38 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).

39 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).

סגנו באוגדה היה שמיל (שמואל גולן), שהיה סגנו גם בחטיבה 769. ביחד חזרו מחדש על התהליכים שעשו בחטיבה, אך בגדול - חידוש ההיערכות, הגנת היישובים, מיסוד שתי חטיבות ההגמ"ר, כתיבת נהלים ועדכוני מפות.

על הקדנציה באוגדה מעיבה תקלה - חדירת מחבלים לבית הילדים במשגב עם באפריל 1980.⁴⁰ בתחקיר שהיה בפיקוד הצפון קיבל קולר על עצמו את האחריות על התקלה. זה היה חלק מתפיסת עולמו. הוא היה המפקד הבכיר בשטח ועליו האחריות, לטוב ולרע.

ב־1982 כשהוא בן 44, הוצע לקולר תפקיד הנספח הצבאי במקסיקו, אבל הוא החליט להשתחרר מצה"ל בדרגת תת־אלוף.

המהלך הראשון שלו כאזרח היה להשתקע במושב משמר הירדן, בו רכש בית ומגרש של שבעה דונמים, נוסף על שטח חקלאי של חמישים דונם.

בעזרת חבר הכשיר יוסי את המגרש והשטח החקלאי עליו ניטעו עצי שיזף, שיפץ והגדיל את הבית ונטע בחצר עצי פרי נוספים. חבר הציע לו להתנדב לוועד הכפר ובבחירות נבחר לראשות הוועד. חבר ההנהלה חיים עמיר⁴¹ מספר על יכולותיו של יוסי: "...כושרו בארגון, במחשבה לטווח רחוק, במתן פתרונות ובירידה לפרטים, מדהימים..."

בשנת 1988 עבר להתגורר בירושלים, ועבד שמונה שנים כאחראי ביטחון של מועצת יש"ע.

נזכרת בתיה אשתו:⁴² "...אמרת לי שיש בזה שמירה על חיי יהודים ולכן אתה לוקח את זה..." מסכים יוסי: "... בכל מקום שיש יהודי אפשר להגן ולשמור עליו, ביש"ע יש יהודים ואני יכול לעזור בשמירה על חייהם..."

קולר נתן עדיפות לנסיעה בכבישים. הוא גם יזם הדרכה ואימונים של התנהגות ותפקוד במצבי לחץ ובשעת חירום, בשיתוף עם חברת "און". אחד השותפים בחברה, שאול לב, סיפר⁴³ על תחומי הפעילות שהוביל קולר:

דחפנו את דלת הבית ונכנסנו לסלון, שני המחבלים הרימו ידיים, יוסי תפס אחד ואני את השני..." על אופי הקשר ביניהם מעיד מחסין: "...יוסי היה 'משענת חזקה'... עומד מאחוריך ונותן לך את מלוא הסיוע... בכל אירוע בין הראשונים... הוא חי על הגדר..."

קולר היה מהראשונים שיצרו קשר עם הנוצרים בדרום לבנון, הוא סיפק להם רובים ומקלעים ממחסני צה"ל והידק את הקשרים עם המפקדים המקומיים בכפרים.

כחודשיים לפני סיום תפקידו בחטיבה נקרא יוסי לשיחה אצל הרמטכ"ל, מוטה גור, שהציע לו להיות ראש ענף מבצעים במטכ"ל. יוסי מעריך שהסכמתו היא אחת מטעויות חייו: "...איני בנוי לתפקיד באיזה בור חשוך... שאיני יכול להסתובב ולראות את אור השמש ואנשים..." לאחר פרק זמן קצר ביקש יוסי להחליף תפקיד, ונשלח להיות סגן הקחצ"ר, ובהמשך מפקד בית ספר לחי"ר בה"ד 3 בחווארה ומפקד אוגדה 91 שאחראית על גבול הצפון.

אל"מ יוסי קולר

40 הפיגוע בבית הילדים במשגב עם, ויקיפדיה.
 41 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).
 42 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).
 43 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).

במקביל החלה הפעילות בעמותת סיירת חרוב, אותה ייסד עם משה בודגה ב־1996.

העמותה הקימה את חדר הזיכרון במועצה האזורית בקעת הירדן מתרומות של גופים ציבוריים ביש"ע וממשרד הביטחון. העמותה נעזרה רבות בעיריית רמת גן (בודגה היה מנהל מחלקת החינוך ובהמשך מנכ"ל העירייה). ראש העיר צבי בר (בראזני), אפשר להקים את "כיכר חרוב" ברמת גן, וסייע בארגון מפגשי מחזורים ומפגשים גדודיים בפארק הלאומי.

יוסי ממשיך את חייו בנחת במשמר הירדן, פעיל בוועד העמותה ואחראי לנושא חדר הזיכרון בבקעה וימי הזיכרון, ונהנה ממשפחתו - בתיה רעייתו, בתו, ארבעת בניו ושמונת נכדיו, הגדול בן 23 והצעירה בת שבע.

ובסוף, כמה מילות סיכום סובייקטיביות של הכותב (ר"ד): ארך לי כחודשיים ללקט ולקרוא את חומרי הגלם, לערוך ראיונות ולכתוב את הכתבה. מדי פעם, כשנדדו מחשבותי, הגעתי לכמה תובנות בהקשר ליוסי קולר:

א. יוסי נהנה מאוד מכל פרק בשירות הצבאי שלו כל עוד לא היה במשרד, אלא בשטח במגע עם חיילי-פקודיו.

ב. קולר מחויב למורשת סיירת חרוב בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו. הנושא באמת "בוער בעצמותיו".

ג. אסתכן ואביע דעה שיוסי רואה בתפקיד מפקד הסיירת את פסגת הקריירה, על אף שהיו לו תפקידים בכירים בהמשך המסלול הצבאי.

ד. כשמקלפים כמה שכבות מהקשיחות החיצונית של יוסי, מתגלות תכונות אופי "רכות" כגון רגישות, אנושיות, יושרה, דבקות במשימה, חתירה למגע, שקט, רוגע, שקידה, יסודיות והקפדה על קלה כחמורה.

ונחזור לפתיח: למה יוסי נדחק בין השקים בזמן ההפצצות? מספר יוסי על ילדותו: ⁴⁴ "...קיבלנו בית בחיפה שבמלחמת העולם השנייה היה מחסן מצרכים (קמח, סוכר אורז וכו' בשקים של 50 קילוגרם)... אבא פיזר את השקים מסביב לקירות בצורת בונקר... (כשהמטוסים) האיטלקיים התקיפו את נמל חיפה, ישבנו בין השקים ושמענו את הפצצות..." ■

יוסי קולר ינואר 2023

"...מה עושים עם אוטובוס מלא ילדים? מה עושים עם כיתת בית ספר בטיוול, מה עושים עם בית ספר באירוע?... קולר רתם את הממסד... חָבַר לאגף הביטחון במשרד החינוך... יצר קשרים עם המשטרה, משרד התחבורה, אוגדת אי"ש... אימון בנשק לנשים וגברים... כיצד להתנהג ברכב בזמן אירוע..."

מסכם שאול לב: "קולר תמיד ראה את הדברים בגדול... ידע לזהות את 'העורק הראשי'..."

בשלב השני התמקד בהגנת היישובים - גדרות, אמצעי קשר, הקמת צוותי כוננות וכו'.

ב־1988 הקים רחבעם זאבי (גנדי) את תנועת מולדת. קולר היה השלישי ברשימה שקיבלה שני מנדטים. "... למזלי לא נבחרתי לכנסת... לא הייתי מחזיק שם הרבה זמן... אני לא מהיפיזים האלה שיודעים להתבטא בצורה מנומסת..."

בגיל 60 חזר קולר למשמר הירדן. הוא החכיר את השטח החקלאי שעליו ניטעו תפוחים, וגידל עופות בלול שבחצר.

הוא רכש שני ג'יפים, באמצעותם הדרוך במשך כ־15 שנים מטיילים ישראלים וגם תיירים מארצות הברית, ובו בזמן התנדב לפעילות ציבורית בהנהלת המושב. כשהגיע יוסי לגיל 75 הפסיק את ההדרכה בג'יפים והתרכז בעבודות בבית.

44 ביוגרפיה של יוסי קולר (טיוטה).

בקיץ ההוא, בחודש אוגוסט 1972, התגייסנו. היינו כמה עשרות בוגרי תיכון, שהגיעו לבקו"ם והתנדבו לסיירת חרוב. מי שניצח על מלאכת השכנוע שלנו להתנדב ועל המיון היה המ"פ, אוריאל (שכולם קראו לו אורי) רייניץ ז"ל.

**"הדואג לימים זורע חיטים,²
הדואג לשנים נוטע עצים,
הדואג לדורות מחנך אנשים"**

ניוטנו, צנחנו, ביצענו סיורים ומארבים לאורך גבול הבקעה ולבנון, ניהלנו מרדפים, בדקנו מעברים בנהר הירדן, חילצנו טייסים, התאמנו להשתלט על מטוסים חטופים, אבטחנו מתקני נפט בסיני וסרקנו אחר מחבלים בלב ים... נלחמנו במלחמת יום הכיפורים..."

כדי להבין מי היה אורי המ"פ שלנו, צריך לחזור לשורשים, לילדות, לבית בו צמח.

אורי נולד ב-17 בינואר 1951 בכפר גלעדי להורים ניצולי שואה, יוצאי הונגריה. אורי היה השלישי מארבעה ילדים. כשהיה בן שנה הם עזבו את הקיבוץ ועברו לכפר קיש. בשנים ההן המשפחה הייתה במצב כלכלי קשה.

אורי לא אהב לדבר על קשיי הילדות, אבל לימים הבין שלמד מהם כיצד להתמודד טוב יותר ונכון יותר עם החיים. הוא חש שהקשיים חיזקו והפכו אותו לעצמאי ואחראי כבר בגיל צעיר.

אורי למד בבית הספר החקלאי "כדורי" שלמרגלות התבור. מסתבר כי כישורי הניהול שלו בלטו כבר אז, והוא מונה לתפקיד המאוד מוערך של מרכז המשק של בית הספר.

באוגוסט 1969 התגייס אורי לצה"ל, התנדב ל"סיירת חרוב", ושובץ בפלוגה ג'.

על שירותם המשותף כותב חברו למחזור אבי אשכנזי:³ "מתחילת שירותינו הצבאי הוא זיהה את היותי עולה"

באורי התקיימו כל ההיגדים הללו, שהרי בשנותיו בבית הספר כדורי ובמושב כפר קיש הוא זרע ונטע, ואותנו, חיילי פלוגה ה' מחזורים מאי ואוגוסט 1972, הוא בהחלט חנך.

על תמצית פעולותיה של הפלוגה עליה פיקד אורי ניתן לקרוא על גבי סלע ההנצחה הפלוגתי שהצבנו השנה בגבעת הרעות שבבקעת הירדן: **"...למדנו להילחם בשטחים פתוחים, בנויים וביעדים מבוצרים.**

אורי בנערותו

1 מתוך הכיתוב על המצבה: "...איש של אהבה ואדמה, איש של אנשים..."

2 יאנוש קורצ'אק.

3 מתוך דברים שכתב אבי אשכנזי, דצמבר 2022.

האחודה בפיקודו של אורי יצאה לקורס ב"מחנה יוסף". ביולי 1973 סיימו את הקורס ואת המסלול.

בחוברת⁵ שהוצאנו עם סיום המסלול כתב אורי בין השאר: "היום אתם מסיימים את קורס המ"כים... תקופה שנמשכה כשנה... בתקופה זו הכשרנו אזרחים ועשינו אותם לחיילים... במשך השנה בה הייתם חיילים בפלוגה, היה הסגל פוקד, מלמד, דואג ומשגיח ואתם, מבצעים... מהיום גלגל זה מתהפך וממחר תהיו מפקדי כיתות... יש לזכור שחיילים אינם מכונות המופעלות על ידי לחיצת כפתור. האדם מורכב מרגשות, שאיפות, סביבה חברתית שבה גדל ומגבלות... כדי להפעילו יש להכירו... להיות איתו, להבינו, ולתת לו את ההרגשה שאכפת לכם ממנו (ה"אכפתיות" צריכה להיות כנה ואמיתית). לעולם אל תוותרו על המשמעת הצבאית, אל תורידו את הסטנדרטים האישיים, החברתיים והביצועיים מחד, ועקרונות הפיקוד והאדם שבכם מאידך... זכרו כל זאת, השקיעו מעצמכם ואז תצליחו... על כולנו לפרוע את שטר חובנו למדינה בשירותנו הצבאי ואחר כך כאזרחים."

על אורי המפקד כותב הסמ"פ מוטי מיטל (טייבלום):⁶ "את אורי ניתן היה לזהות כבר מרחוק על פי הצלילת החסונה וההליכה המהירה והקפיצית. כשהכרת אותו מקרוב, מהר מאוד הבנת שהמושבניק הזה מכפר קיש, בעל זרועות המלחציים שאיתן היה משתמש לפעמים בהומור בשביל 'להסביר' לך וכדי שלא יהיה ספק שאכן הבנת... הוא דוגמה למפקד ואדם שניתן לסמוך עליו מעצם הדוגמה האישית שנתן, הסמכות והאחריות שידע להאציל, והחופש והגיבוי שהעניק. אורי היה קצין וטיפוס מסודר מאוד, קפדן וקשוח, אך גם אדם קשוב, חם ורגיש שמתעניין בך ובמה שעובר עליך, שמכיר אותך ויודע עליך..."

על אורי המ"פ כתב גרשון קורדה⁷ שהיה מפקד מחלקה בפלוגה שלנו: "...עם אורי נוצרה לי מהר מאוד שפה משותפת טובה ושיתוף פעולה פורה שהובילו להערכה הדדית. אורי בעל הביטחון העצמי הרב והסמכותיות, פיקד ביד רמה. ערכים אלו 'לקחתי איתי' להמשך תפקידי הפיקוד בצבא והניהול האזרחיים..."

חדש. הוא הרגיש צורך לתמוך ב. הוא הגיש לי עזרה בשפה, בהבנת המושגים הצבאיים וגם באימונים. בעצם, עזר לי בכול. אורי היה מוכן תמיד להירתם לכל עזרה שנדרשה. בכל מצב היה מפעיל שיקול דעת על פי תפיסות עולמו. הכול היה טעון הסברים. כך הוא הצליח לשכנע בדעותיו גם את המפקדים."

מוסיף חבר קרוב - מיכאל ליטאור:⁴ "אורי היה החייל האולטימטיבי - גבוה, חזק באופן מיוחד, צנחן ולוחם."

אורי היה סמ"פ של מחזור פברואר 1972 כחצי שנה, במהלך הטירונות ומעט אחריה. שלוש שנים מאז גיוסו אורי מונה למ"פ, והוטל עליו לגייס בבקו"ם את מחזור אוגוסט 1972.

אורי פיקד על הפלוגה לאורך כל המסלול. כשהמחזור שקדם לנו, מאי 1972, עמד לצאת לקורס מ"כים, הוחלט "להקפיץ" אותנו, לצרף אותנו אליהם, והפלוגה

אורי בנערו

4 מתוך דברים שכתב מיכאל (איגי) ליטאור, ינואר 2023.
 5 דבר המ"פ, אורי רייניץ, "סיפורה של תקופה", חוברת מחזור מאי-אוגוסט 72, אתר "מורשת סיירת חרוב".
 6 מתוך דברים שכתב מוטי מיטל (טייבלום), דצמבר 2022.
 7 מתוך דברים שכתב גרשון קורדה, ינואר 2023.

אסף אותי מהבית ונסענו עם הג'יפ לכפר קיש. בדרך אמר שהיה לו הרבה זמן לחשוב והוא רוצה להתחתן איתי, הוא רוצה שאהיה האמא של הילדים שלו". החתונה נערכה שנתיים אחר כך, ביוני 1975.

אורי שירת בסדיר ארבע שנים (שלוש שנים בחובה ועוד שנת קבע). לאחר השחרור עבר קורס מאבטחים, שימש מאבטח באל על ובשגרירות ברומא. טליה ואורי הספיקו להיות ברומא חודשיים. כשאחותו של אורי חלתה ביקשה המשפחה שיחזור הביתה כדי לסייע בטיפול בה. מספרת טליה:⁹ "במקביל התחילה תוכנית חדשה של תנועת המושבים, לעודד זוגות צעירים לעבור 'מהעיר אל הכפר', וכך מצאנו את עצמנו בונים בית בכפר קיש."

אורי התנדב חזרה לשירות קבע בצנחנים. באפריל 1975, ביום העצמאות ה-27, נבחר רב-סרן אורי רייניץ להשיא משואה בהר הרצל על גילוי התנדבות ומופת אישי.

בריאיון שהעניק ל"מעריב"¹⁰ ערב החג, מספר אורי: "את הצבא אהבתי תמיד, עזבתי אותו אחרי שנה בקבע משום שלא יכולתי להשלים (לפני מלחמת יום הכיפורים) עם הרבה דברים שראיתי שם. אבל הגיע הרגע שבו ראיתי לחובה לחזור לצבא, משום המצב הביטחוני, בשל עומדנו מאז המלחמה בסכנת מלחמה, ומשום שהצבא התעצם מאז וקלט הרבה ציוד ואנשים שיש צורך לאמנם ולקלטם. לשבת ליד כוס קפה, עם חברים, ולדבר על הצבא, על הביטחון וצורכי ההגנה של המדינה, ואפילו להטיח ביקורת על דברים שנעשים - זה הדבר הקל ביותר. הרגשתי שאני חייב לקחת חלק בעשייה, בשינוי הדברים, וחזרתי."

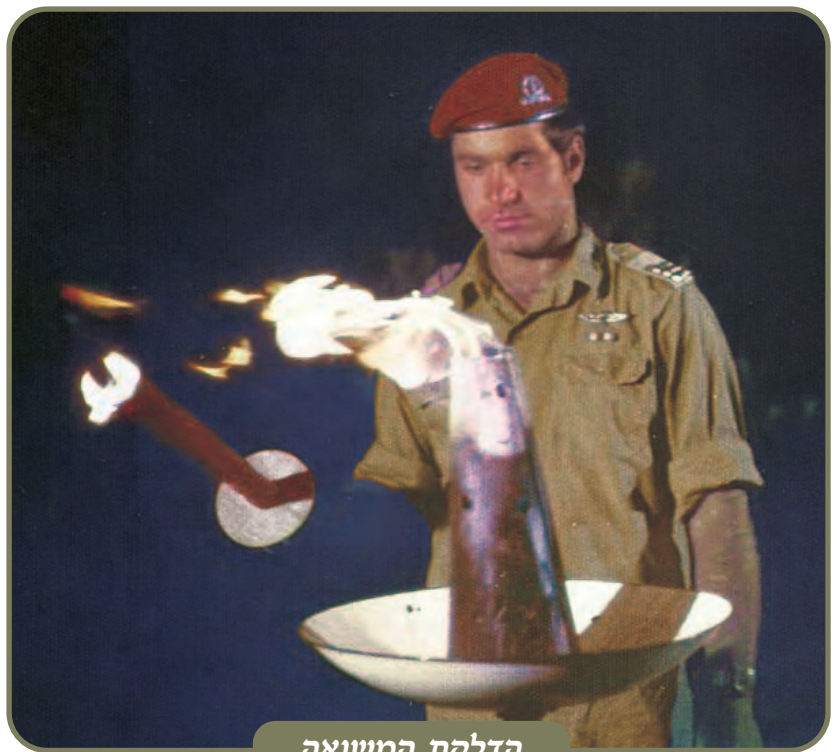
אורי פיקד על שני קורסי קצינים בבה"ד 1. באחד הקורסים היו שני מועמדים לחניך מצטיין ואורי בחר אחד מהם. לימים, השני שלא נבחר (שמו אבי), סיפר שנפגע מאוד מההחלטה, כי האמין שהתואר הגיע לו.

כשאני (הכותב, ר"ד) מנסה להעלות בזיכרוני את אורי המ"פ, מצטיירת בראשי תמונה של "גבר גבר", חתיך וחסון, ידיו שלובות על החזה, עומד ממרחק וצופה בנו החיילים מבצעים את מה שהורו לנו מפקדנו. אורי המ"פ היה זה שצעד בראש במסעות הפלוגתיים. בפעילות מבצעית - בדיקת מעברים בנהר הירדן - צעדתי לצדו בחוליית החוד בתחושה שיש מי שיוביל אותנו בבטחה בביצוע המשימה.

לא זכור לי שאי פעם הייתי אצלו בשיחה אישית או בריאיון כלשהו. המגע שלנו החיילים, היה עם המ"כים, הסמל, הרס"פ, המ"מ ולא מעבר לזה.

לאחר קורס המ"כים, הפלוגה התפצלה: חלק מהסגל השתחרר מצה"ל, כמה חיילים יצאו לקצונה, חלק להדרכה והרוב נשארו בפלוגת רב"טים שעברה לפיקודו של אבי ענבר (אבטיחי). אבי הוא זה שהוביל את הפלוגה במלחמת יום הכיפורים, כולל בקרב בעיר סואץ ביום האחרון של המלחמה בו נפלו שני חיילי הפלוגה, יז"י מנצ'יק ודרור קושניר, זכרם לברכה.

בתחילת יוני 1973, הכיר אורי את טליה, שמספרת:⁸ "...אחרי שלושה חודשי היכרות, כשחזר מחופשה, הוא

הדלקת המשואה

8 ריאיון עם טליה רייניץ, נובמבר 2022.

9 ריאיון עם טליה רייניץ, נובמבר 2022.

10 "ואלה העולים להר הרצל ומציתים את האור", "מעריב", 15.4.75.

בין השנים 1979 ל-1983 שירת אורי כמ"פ, קמב"ץ וסמג"ד בגדוד 9203 ששייך לחטיבה 3 (חטיבת אלכסנדרוני). מ-1983 ועד 1989 היה אורי בחטיבה 9 (חטיבת עודד) בה שירת כמג"ד וסמח"ט. בהמשך שובץ אורי למפקדת זרוע היבשה ושימש קצין אמל"ח ומפקד צוות תחקור. הוא סיים את שירותו במילואים בדרגת אלוף-משנה בגיל 60.

במלחמת שלום הגליל שירת במילואים חודשיים. כיוון שלא היה מי שיטפל בחממות הפרחים, הן נהרסו ופרי עמלו ירד לטמיון. האירוע הקשה הזה הביא את אורי להחלטה לעזוב את החקלאות לטובת עבודות כשכיר, והוא החל לשמש מרכז המשק של כפר קיש, מרכז משק ברמת צבי, ובעיקר עסק בשיווק ובניהול.

הוא נשא את כאב ההחמצה שנים רבות. אחרי ארבעים שנה, בכנס בוגרי הקורס, אורי עלה על הבמה ואמר לפני כולם שהוא מתנצל, הוא טעה בבחירה ובדיעבד ברור לו שהיה צריך לבחור באבי כחניך מצטיין. אבי נשם לרווחה והודה לאורי על המחווה.

אורי לא נשאר בקבע על אף ההזדמנות לקריירה צבאית, מפני שלתחושתו הדבר התנגש עם רצונו להקים משפחה והוא בחר במשפחה ובחיים במושב כחקלאי.

טליה מספרת על התקופה: "אורי אהב מאוד את חיי הצבא ועשה הרבה ימי מילואים בכל שנה. כשהיה בערך בן 50 אמר שהוא מתחרט שלא נשאר בשירות קבע בצה"ל. אורי מאוד נהנה ללבוש מדים ולתרום. הוא שירת שנים רבות במילואים."

אורי עם אשתו טליה

11 ריאיון עם טליה רייניץ, נובמבר 2022.

אורי בסיום מסלול של הבן תומר

הערך של 'חוסר ויתור עצמי' - לא לעשות הנחות לעצמך. כילד קטן זה היה מאתגר, הוא לא אִפשר לי לוותר לעצמי. הוא דחף אותי לעשות הכול בשלמות, עד הסוף. אבא היה מאוד טוטלי."

על המשמעות של תפקיד המ"פ והיחס לחיילים עבור אורי, מעיד תומר: "אבא ראה בתפקיד המ"פ את שיא הקריירה הצבאית שלו, בגלל הקרבה לחייליו והיכולת להשפיע ולעצב אותם, לעשות ילדים לחיילים."

"זכורה לי אמירה של אבא: 'אם חיילי היו יודעים כמה אני אוהב אותם, היה הולך עלי'. מצד אחד אוהב את פקודיו, מצד שני שומר על ריחוק וקשיחות כלפיהם."

אבי אשכנזי:¹³ "...אורי היה לי כאח... החברות שלנו לא נקטעה... הכרנו את החברות אחד של השני ומדי פעם החלפנו חוויות וקיימנו שיחות על עתידנו. בשנים האחרונות נפגשנו פעם בכמה שבועות לארוחת צהריים, לכוס קפה ולשיחות בנושאים אישיים. דיברנו על ענייני עבודה ועל דרכים חדשות שאורי חיפש כדי לפרוץ לעיסוקים חדשים. אף פעם לא שפטנו אחד את השני, רק עודדנו..."

בהמשך ניהל אורי כשלוש שנים את המקומון "כל־בו חיפה" והמשפחה עברה לחיפה. כעבור שלוש שנים חזרה המשפחה לכפר קיש כדי לסייע להורים ולטפל במשק כבן ממשיך.

אברי (אברהם) ז"ל, אביו של אורי, נפטר ב־1996; אמו, טובה ז"ל, נפטרה ב־2005.

בעידודה של טליה, למד אורי שיווק נדל"ן והתמחה ועשה חיל בשיווק ובמכירת נחלות.

לטליה ואורי נולדו שתי בנות - מורן ושירה, ובן אחד - תומר.

על אורי האבא שמעתי מבנו תומר¹² בריאיון שקיימנו בחצר הבית שבו גדל אורי בכפר קיש: "זכיתי. אבא היה מאוד חם, מגונן, דוחף תמיד קדימה ונמצא שם תמיד כשהיה צורך בתמיכה. אבא ליווה אותי מאז שאני זוכר את עצמי. בכל עת שפניתי לעזרתו יכולתי להישען עליו. אבא השרה סביבו תחושה ש'הכול יהיה בסדר'. אבא היה דומיננטי ומעורב מאוד בחיים החברתיים והאישיים של כולנו. הוא הנחיל לנו את

12 ריאיון עם תומר רייניץ, נובמבר 2022.

13 מתוך דברים שכתב אבי אשכנזי, דצמבר 2022.

תקווה שנצליח להתגבר... עם זאת, כשהסרטן הגיע למוח, החוסן המנטלי שלו התערער.

כתב חברו מיכאל: "השהות בחברת אורי הייתה מעין תרפיה משום שהוא תמיד שידר את האמירה, במישרין או בעקיפין, ש'היה בסדר'. לפעמים ידעתי שלא הכול בסדר, אבל היה נוח להתלות בביטחון שאורי שידר לסביבה, קרי אני עמיד, יכול ומוכן להתמודד עם כל צרה או מחלה."

על הסוף העצוב מספרת טליה:¹⁸ "מרגע הגילוי של הסרטן בראש אורי נאבק במחלה שנה וחצי נוספות, ובסך הכול נלחם במחלה הארורה כשש שנים וחצי. לפי הרופאים, זה נדיר.

עד לרגע האחרון האמנתי שכמו תמיד, האיש החזק שלי יהיה כמו עוף החול, יקום וימשיך את החיים.

אורי היה איש משפחה למופת, גידלנו ביחד שלושה ילדים. הוא היה מושא להערצה אצל הילדים והנכדים, תמיד ידע לתת את העצה הנכונה, תמיד היה שם בשבילם.

הוא הספיק להכיר ולאהוב שבעה מעשרת הנכדים המקסימים שיש לנו היום. על הנכדים אמר שהם ה'דיוידנדים של החיים'. הנכדים קראו לו סבורי."

ב־15 במרס 2016 הלך אורי לעולמו כשהוא בן 65 בלבד, צעיר מדי, והתחושה היא שהותיר אחריו חלל גדול אצל כל מי שהכיר אותו מקרוב וידע שיש פער בין אורי המוחצן, הקשוח למראה והמרוחק, לבין האיש שהיה באמת - רך, אוהב, בעל לב גדול ונתנה אינסופית שהותיר רושם עז בכל אדם שנקרה בדרכו.

נוח על משכבך בשלום, המפקד. נזכור אותך תמיד. יהי זכרך ברוך. ■

המצבה של אורי

מיכאל ליטאור:¹⁴ "במסלול חייו ידע אורי עליות ומורדות, אולם תמיד שידר עוצמה וביטחון ולא פעם הצליח להטעות אפילו את חבריו הטובים לגבי מצבו הכללי והבריאות. אהבתי את אורי כמו את. לא פעם הגעתי אליו הביתה בכפר קיש לשיחה, להתייעצות, להחלפת דעות, או סתם להיות בחברתו."

מוסיף מי שהיה מ"מ צעיר בפלוגה ה', משה (בלו) דולב:¹⁵ "את אורי הכרתי לראשונה בתחילת תהליך גיוס מחזור אוגוסט 72. אורי המ"פ ואני המ"מ הטרי. עשרות שנים מאוחר יותר, הפעם בנסיבות 'אזרחיות', נפגשנו מספר פעמים במפגשי יחידה, חלקם במשק בכפר קיש וחלקם במקומות אחרים. אורי התגלה כבחור חברותי, מתעניין בסיפור חיי חייליו לשעבר ודואג תמיד להיות מעודכן."

על גילוי הסרטן והמאבק במחלה מספרת טליה:¹⁶ "בעקבות תשדיר פרסומי בתקשורת, אורי החליט לבצע בדיקת קולונוסקופיה. בבדיקה אובחן שיש לו פוליפ סרטני ובוצע מיידית ניתוח להסרתו. לאורי כאב מאוד ש'הגוף בגד בו'. הוא עבר טיפולי כימו אותם כינה 'סם החיים'.

"אחרי שנה נמצאו גרורות בכבד. בפעם הראשונה אורי 'נשבר' אבל הכריז שינצח. הוא עבר ניתוח בכבד, ואז, לאחר תקופה של שקט יחסי, גילו גרורות בריאות ובגב. קיבלנו את המלצת הרופאה, לא לטפל זמנית בכימותרפיה כדי לא לפגוע באיכות החיים. הוא אמר לרופאה שהוא רוצה להמשיך ולרכוב על אופני שטח, ספורט שמילא אותו באנרגיות טובות, כי אנרגיות חיוביות גם הן חשובות ונכונות לריפוי.

"עם כל הקשיים, אורי כל הזמן ניסה לתפקד כאדם בריא. בנובמבר 2014 היו לו לפתע קשיי הליכה. התברר שהסרטן הגיע לראש..."

מוסיף תומר:¹⁷ "גם במאבק במחלה, אבא הפגין עצמאות וחוזק נפשי. בזכות הדברים הללו, הוא הצליח לנצח בכמה סבבים את המחלה... אנחנו משפחה מאוד רצינונית, בכל משך המאבק במחלה היתה לנו

14 מתוך דברים שכתב מיכאל (איגי) ליטאור, ינואר 2023.
15 מתוך דברים שכתב משה (בלו) דולב (בולקובשטיין).
16 ריאיון עם טליה רייניץ, נובמבר 2022.
17 ריאיון עם תומר רייניץ, נובמבר 2022.
18 ריאיון עם טליה רייניץ, נובמבר 2022.

"ומאין היו משיאין משואות, מהר המשחה לסרטבא, ומסרטבא לגרופינא, ומגרופינא לחוורן, ומחוורן לבית בלתין, ומבית בלתין לא זזו משם - אלא מוליך ומביא ומעלה ומוריד (את המשואה) עד שהיה רואה כל הגולה לפניו כמדורת האש." (משנה, ראש השנה ב, ד.)

גם מסע של כ־100 ק"מ (שהתבצע ב־30.1.1972-31) לא הספיק לפלוגתנו כדי לקבל את כנפי הסיירת. התוכנית היתה ללכת ממחנה גדי עד לפסגת התבור. סערת גשמים שניתכה עלינו בזמן שצעדנו מבית שאן ועד קיבוץ גזית לא הותירה ברירה בפני המ"פ, גבי פוליצר, שהפסיק את המסע ו"הציל" אותנו מזעמו של שר החורף. הכנפיים הנכספות עם הג'יפ, נושא האריות והחרב התרחקו מאיתנו ממש כמו התבור. אך פוליצר לא חיכה זמן רב וכמה ימים לאחר מכן, בהפתעה גמורה, הוציא אותנו למסע אלונקות לסרטבה ממחנה גדי. אמנם המרחק קצר (כשישה קילומטרים), אך הפרש הגובה היה מבהיל - כ־650 מ'! תחילת הדרך היתה על הכביש, אחר כך דרך עפר ממנה עברנו לשביל ולבסוף, המפקדים כאילו איבדו את השביל והחליטו להעלות אותנו בקו ישר על המדרון התלול. שיפוע של ארבעים וחמש מעלות לפחות לא אפשר לשלוט בשוכב באלונקה ועברנו לסחיבת פצוע. אחד סוחב ושישה דוחפים, והצלחנו. כבשנו את פסגת הסרטבה, ראינו זריחה מדהימה וזכינו לעגוד את כנפי הסיירת.

מה סיפורה של קרן סרטבה שנראית ממרחקים וצופה למרחבים?

מבט על הסרטבה ממזרח
צילום: צביקה צוק

מקור השם: שם המקום כפי שמופיע במפות בקנה מידה 1:50,000 הוא קרן צרטבה (סרטבה או סרטבא). שם זה המופיע במשנה אולי פירושו: צור=מבצר, טבא=טוב; כלומר המבצר הטוב. בערבית הוא נקרא, נוסף לשם סרטבא, גם ג'בל אל-קוריין שפירושו הר הקרן הקטנה. השם ההיסטורי של המקום הוא אלכסנדריון, על שם המלך אלכסנדר ינאי. האגדה מספרת על מלחמות יעקב ובניו בעיר בשם סרטן, היא אולי הסרטבה, שם הדומה לשמה של העיר המקראית צרתן שהיתה באזור. החוקר הצרפתי שארל קלרמון-גנו הציע שמקור השם הארמיתלמודי סרטבא הוא בצמד המילים "שֶׁר־צָבָא". שתי ההצעות הללו אינן מקובלות על ידי החוקרים.

רקע גיאוגרפי

בצד המזרחי של מרכז מדבר השומרון, ממש מעל בקעת הירדן, מתנשאת פסגת הסרטבה לגובה של 377 מ' מעל פני הים וכ־650 מ' מעל בקעת הירדן. זו אחת הפסגות הבולטות ביותר בנוף של ארץ ישראל. צורתה, חרוט מושלם, נראית ממרחקים, ולא בכדי

היא היתה אחת התחנות שעליהן הדליקו משואות כדי להודיע לבני הגולה על מולד החודש בירושלים, ולכן גם נבנה במקום מבצר ששלט ממרום גובהו על הסביבה ויושביו התבצרו בין כתליו.

הסרטבה נמצאת באותו קו רוחב של אריאל, ראש העין ותל אביב.

מבחינה גיאולוגית, הסרטבה היא גוש מורם באזור שקוע. ההרמה נעשתה בזכות השבר הסורי-אפריקאי

שעה לשעה וחצי והירידה פחות מכך. שביל רגלי ארוך וקשה יותר עולה מכיוון מחנה גדי (מכינת ליאל) דרך ואדי ג'רוזיליה. שתי דרכי ג'יפים עולות לצד המערבי של הסרטבה: האחת מדרום (מיפית או מאנדרטת הבקעה), השנייה מדרום-מערב (ממעלה אפרים); בשתייהן יש קשיי עבירות ויש לוודא קודם לכן מה מצבן. דרכים נוספות מתחברות אליהן: האחת ממחנה אריה העולה לכיוון מערב ולאחר מכן דרומה; השנייה מכיוון גיתית. כל דרכי הג'יפים מגיעות לאוכף המערבי של סרטבה וממנו נותר קטע של עלייה תלולה ברגל עד לפסגה (הפרש גובה כ־70 מ' - כ־15 דקות).

מה רואים?

בהיות קרן סרטבה מקום רם ונישא, יש לה עליונות אסטרטגית עצומה ונשקפת ממנה תצפית נרחבת למרחקים. נתאר את התצפית על פי ראות מקסימלית מצפון, עם כיוון מחוגי השעון: הר החרמון (130 ק"מ), מחנה פלס (אום זוקה), מחנה אריה, ארגמן, מחנה גדי (מכינת ליאל), מבצר עג'לון (קלעת רבד 36 ק"מ), תל

שיצר גם שברי משנה שהעלו את הסרטבה גבוה מעל סביבתה. גוש כזה נקרא בשפה המקצועית הורסט. ההר בנוי מסלעי גיר, קירטון רך וגם מעט צור.¹

בשנים גשומות, בחודשים פברואר ומרץ, מכוסה ההר בפריחה מרהיבה של מצליבים ונוריות. הצמחייה האופיינית לרכס ולמורדות המערביים היא של סירה קוצנית, כתלה חריפה, מרווה ריחנית, שלהבית קצרת שיניים ועוד. במורדות המזרחיים שלטת צמחיית מדבר ובה מלחית אשונה, לשון הפר הסמורה, עדעד כחול, שמשון מצוי, רותם המדבר, עוקץ העקרב, עכנאי שרוע ועוד.

בשנת 1983 הוכרזה בצו אלוף שמורת סרטבה (הנמצאת כולה בתוך שטח אש) על שטח של 30,860 דונם. שטח זה כולל את הפסגה ומדרונותיה כלפי מזרח, גבעת אל-מסטרה (גידרון), גבעת הסלעים (מצפור מרשים לעבר הבקעה והסרטבה), ואת הרכסים שממערב לה: ראס קוניטרה, ראס אל-חפירה ואום חלל.

נוף מהסרטבה לכיוון מזרח
צילום: צביקה צוק

פריחה במדרון המזרחי של הסרטבה
ב־27.2.2015. צילום: צביקה צוק

איך מגיעים?

דירעלא ועמק סוכות, שפך היבוק לירדן, גשר דמיא, משואה, איסאלט, נהר הירדן וגאון הירדן, כראמה, הר נבו (42 ק"מ), צפון ים המלח (35 ק"מ), מבצר מכוור (64 ק"מ), קרנטל, נתיב הגדוד, גלגל, תומר, הר מונטר (41 ק"מ), פצאל, קובת אנג'מה (19 ק"מ), הר בעל חצור (21 ק"מ), מצפה קידה, מעלה אפרים, כביש אלון-מצפה אלון, מג'דל בני פאדיל, מגדלים, מצפה ינון (מצפה שלושת הימים, נ"ג 866), ג'בל כביר, ג'בל טמון, ראס ג'דר (24 ק"מ).²

אל פסגת הסרטבה עולים ברגל ממזרח או ממערב. לבאים ממזרח, מכביש 90 שבבקעת הירדן פונים מערבה בין שלומציון למשואה, עולים עם הרכב עד לאוכף שבין הסרטבה לאל-מסטרה ומשם ברגל בשביל המסומן בצבע ירוק, המתאים למיטיבי לכת. שביל זה נקרא "מעלה הנערים" על שם אריק אביטל, מיכל עדתו, איילה המל ויובל פורת ז"ל, כולם בני יישובי הבקעה שמצאו את מותם בגיל צעיר בתאונות דרכים, מלבד מיכל שנרצחה בידי מחבל. העלייה אורכת בין

1 צבי אילן, 1973. בקעת הירדן ומדבר שומרון. עמ' 298-307.

2 מנחם מרקוס, 1992. בקעת / ביקעת הירדן ומזרח השומרון: סקר נוף ומסלולי טיול. עמ' 115-118 ודף תצפית.

רקע היסטורי

הסרטיבה נזכרת פעמים רבות בספריו של יוסף בן מתתיהו, הידוע גם בשמו הלועזי פלוויס יוספוס, **קדמוניות היהודים ותולדות מלחמת היהודים ברומאים**, המהווים מקור עיקרי לידע ההיסטורי על המקום. השם אלכסנדריון ניתן למקום בגלל ייחוס בנייתו לאלכסנדר ינאי, המלך החשמונאי (103-76 לפסה"נ). למיקום המבצר בקצה הקרן חשיבות צבאית רבה בהיותו בגבול הממלכה החשמונאית וארץ יהודה, ובעל שליטה על מעבר הירדן בגשר דמיא ומניעת אפשרות פלישה מעבר הירדן, כנאמר: "מבצר חזק ונהדר בראש הר גבוה" (מלחמות א' ו, ה).

אלכסנדר ינאי מינה את אשתו, אלכסנדרה שלומציון, למלכה (76-67 לפסה"נ) כי שני בניו לא התאימו להחליפו. היא הביאה לסרטיבה את אוצרותיה שטרם התגלו (קדמוניות י"ג טז, ג). בעוד בעלה, ינאי, היה כובש גדול, שלומציון דאגה לאחדות הפנימית בעם, לחיזוק הצבא, להעלאת מעמד החכמים ולחיזוק הקשר עם המדינות השכנות.

בניהם של ינאי ושלומציון היו ההפך הגמור מהוריהם, והם גם הסתכסכו ביניהם. בעוד האח הבכור, יוחנן הורקנוס השני, הזמין את פומפיוס המצביא הרומאי לסייע לו לעלות על כס המלוכה, אחיו, יהודה אריסטובולוס השני, עצר בסרטיבה את פומפיוס הרומאי בעת שעלה לכבוש את ירושלים בשנת 63 לפסה"נ (מלחמות א' ו, ה; קדמוניות י"ד ג, ד). לבסוף נסוג אריסטובולוס ללא קרב, ופומפיוס הרס את המבצר. זמן קצר אחר כך, בשנת 57 לפסה"נ, ניסה אלכסנדרוס השני בן אריסטובולוס לשקם את המבצר ולנהל ממנו קרב נגד הרומאים, אך הוא דוכא על ידי גביניוס הרומאי שהרס אותו "עד כי נואש אלכסנדרוס מתקותו ושלה אליו צירים לבקש ממנו חנינה והסגיר אליו את המבצרים הנשארים,

את הורקניה ואת מכוור, ואחר כך מסר בידו גם את אלכסנדריון. את כל המבצרים האלה הרס גביניוס בעצת אם אלכסנדרוס, לבל תפרוץ מלחמה חדשה" (מלחמות א' ח, ב-ה).³

בשנת 37 לפסה"נ שלח הורדוס את אחיו הצעיר, פירורא, לבנות את המבצר מחדש (מלחמות א' טז, ג; קדמוניות י"ד טו, ד). בשנת 15 לפסה"נ הביא לכאן הורדוס את מרקוס אגריפה, המשנה לקיסר אוגוסטוס (קדמוניות ט"ז ב, א).

מפקד אלכסנדריון, שנחשד כשותף לשני הבנים של הורדוס, נחקר ועונה. הוא דחה את ההאשמות נגדו אך בנו הודה בשמו והאב הוצא להורג (קדמוניות ט"ז, 117-119).

שני בניו של הורדוס ממרים החשמונאית שהואשמו בניסיון לרוצחו, הוצאו להורג בפקודתו בסבסטיה ונקברו באלכסנדריון לצד אמם ורוב אבותיהם (8-9 לפסה"נ; מלחמות א' כז, ו; קדמוניות ט"ז יא, ז). היה זה הסוף העגום של השושלת החשמונאית.

בימי הבית השני שימשה סרטיבה תחנה להשאת המשואות מירושלים אל הגולה בבבל (ראו ציטוט מתחת לכותרת המאמר).

במאה הראשונה לסה"נ ישב במקום חיל מצב רומי עד שהוא ניטש.

המחקר הארכיאולוגי

כבר בשנת 1866 זוהה האתר כמבצר חשמונאי חשוב ביותר בידי צ'וקה.⁴ אחריו הגיעו חוקרים נוספים שכל אחד הוסיף מעט. גרן (1870) הציע כי זה אתר בקו המשואות.⁵ קונדר וקיצ'נר (1874) שרטטו מפה הכוללת גם את מערכת המים אך טעו בתקופה והציעו שזה מבצר צלבני.⁶ סז'ורן (1895) ייחס את הבנייה לרומאים

3 מערכת מצור הכוללת שרידי דייק ומחנות נמצאה מפרק זמן זה. זאב משל (תשמ"ט). מערכת מצור ודרך קדומה לרגלי מבצר אלכסנדריון סרטיבה. **ארץ ישראל כ' ספר ידן**. ירושלים: 292-301) הציע שאלו שתי מערכות שונות, אחת מהמצור של פומפיוס והשנייה מהמצור של גביניוס ואילו משה עינב (2014). "בנייתו, תפקודו ונטישתו של מבצר סרטיבה/אלכסנדריון בשלהי התקופה החשמונאית ובימי הורדוס" - חיבור לשם קבלת תואר "מגיסטר" בפקולטה למדעי הרוח והחברה, אוניברסיטת בן-גוריון. עמ' 83-88) הציע שזו מערכת אחת מהמצור של גביניוס.

4 Zschokke H. 1866. *Topographie der Westlichen Jordans'au*. Jerusalem: 66-73; 84-85

5 גרן ו'. תשמ"ד. **תיאור גיאוגרפי, היסטורי וארכיאולוגי של ארץ ישראל, כרך רביעי: השומרון א**. תרגם מצרפתית חיים בן-עמרם. ירושלים: יד יצחק בן-צבי.

6 Conder C. R. and Kitchener H. H. 1882. *The Survey of Western Palestine, vol. 2-Samaria*. London: 380-404

כ־30 מ'. בחלק הדרומי המבנה נבנה בצורה מדורגת, שלוש מדרגות לרוחבו והצרה בהן, הדרומית, ברוחב כשבעה מטרים. חפירה בפניה הדרומית-מערבית של המבנה חשפה כעשרה נדבכי קיר לגובה של כשלושה מטרים. זרטל ועינב מציעים כי על המבצר הוקם בתקופת בית שני מגדל איתות שנועד להשאת המשואות, ואף ניתן לו כינוי - "מגדלור סרטבה".¹¹

בצד הצפוני קירות נוספים של המבצר, אשר בגלל ערמת האבנים הענקית שטרם נחפרה אין אפשרות לחבר אותן למבנה הדרומי. בסקר "הר מנשה" שבוצע בניהולו של אדם זרטל, שורטטה תוכנית עדכנית של המבצר שבפסגת ההר.¹²

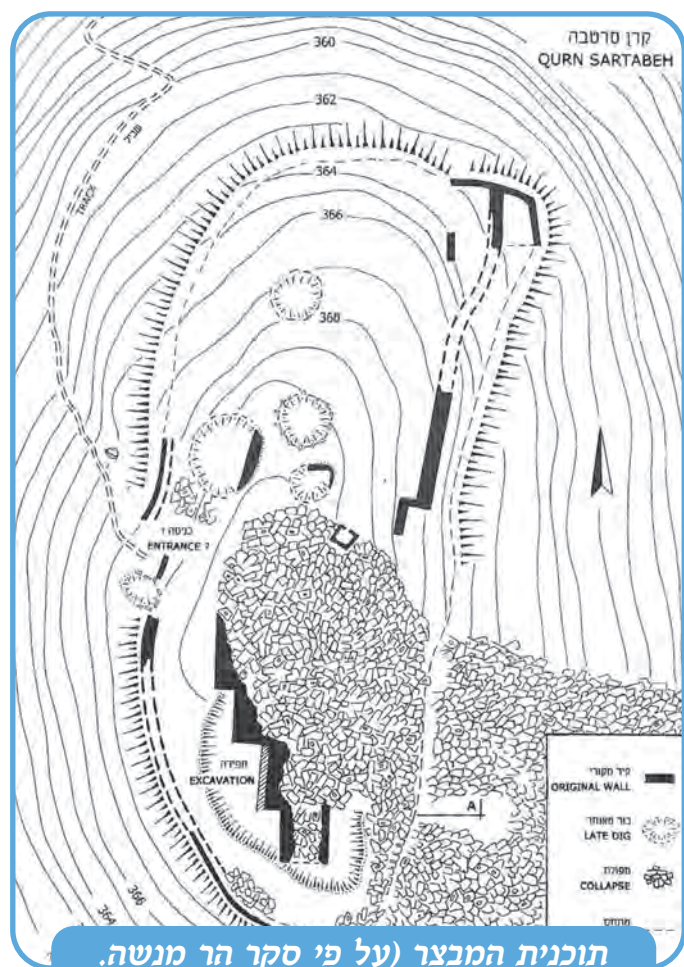
ואולי אף להורדוס.⁷ שמידט (1910) מאשש את הזיהוי של המקום עם אלכסנדריון וסרטבה, והציע שזהו אתר חשמונאי והרודיאני.⁸ בכך סגר שמידט מעגל עם הצעת הזיהוי הראשונה של צ'וקה. האב (1910) שרטט את מפת השרידים ואת מפת האזור עם ציון שתי הדרכים העולות למבצר מצפון ומדרום, ולידן הכיתוב "לקוראי" ו"לפצאליס".⁹ בסקר של בר אדון (1972) נמצאו חרסים מהתקופה הכלקוליתית, התקופה הישראלית ג2 והתקופה הרומית.¹⁰

בפסגת ההר (נקודת ציון 19376.16699, גובה 377 מ') שמידותיה 75x30 מ' בלבד, ניתן לראות את החלק הדרומי של המבצר הבנוי אבני גזית גדולות מסותתות בסיתות שוליים עם זיז גס בולט במרכז. כאן נערכה חפירה בערך באמצע המאה התשע-עשרה, ללא כל מידע מי חפר ומה מצא. בקיר המבצר מסודרות האבנים בשיטה של נדבך אחד (שורה אחת) ראשים (ראש האבן) ונדבך אחד פתינים (הצד הארוך של האבן). סידור זה, וכן צורת הסיתות, מאפיינים את הבנייה בתקופת החשמונאים.

קיר המבצר החשמונאי שבפסגת הסרטבה. צילום: צביקה צוק

המבצר בעל תוכנית מדורגת וייחודית ללא מקבילות ממקומות אחרים ורובו מכוסה במפולת אבנים. רוחב בסיס המבנה בצפון כ־20 מ' ואורכו, בקו דרום-צפון,

תוכנית המבצר (על פי סקר הר מנשה. זרטל תשס"ה: 469 איור 358).

7 Séjourné P.M. 1911. *Chronique de Jerusalem*. RB 4: 611-622
 8 Schmidt N. 1910. "Alexandrium". *Journal of Biblical Literature*, vol. 24. New York: 77-83
 9 Abel F.M. 1910. *Melanges: Exploration de la valee du Jourdain* (2). RB 7: 532-556
 10 פסח בר אדון, 1972. הסקר במדבר יהודה ובקעת יריחו, אתר מס' 5. בתוך: משה כוכבי (עורך): **יהודה שומרון וגולן, סקר ארכיאולוגי בשנת תשכ"ה**. עמ' 103-104.
 11 משה עינב, 2014. "בנייתו, תפקודו ונטישתו של מבצר סרטבה/אלכסנדריון בשלהי התקופה החשמונאית ובימי הורדוס" - חיבור לשם קבלת תואר "מגיסטר" בפקולטה למדעי הרוח והחברה, אוניברסיטת בן-גוריון.
 12 אדם זרטל, תשס"ה. **סקר הר מנשה, כרך רביעי - מנחל בזק עד הסרטבה**. תל אביב וחיפה.

ג. **התקופה הרומית** - במבצר ישבו כנראה חיילים של חיל המצב הרומי (המאה הראשונה לסה"נ). המקום עמד נטוש מאז עד שחרב ברעש אדמה, כנראה בשנת 363 לסה"נ.

מערכת המים

מערכת המים של המבצר נסקרה תחילה בשנת 1874 על ידי הקרן הבריטית לחקר ארץ ישראל,¹⁴ ובשנת 1978 על ידי דוד עמית¹⁵ מטעם בית ספר שדה כפר עציון. מקור המים למבצר הם מי נגר שנאספו באמות מים חפורות משלושה אזורים: רמת ראס קוניטרה ממערב, הרמה הסמוכה לסרטבה ממערב ומדרונות הסרטבה. אמות אלו הובילו את המים אל בורות במדרון המבצר. גובה ההר אילץ את מתכנני מפעל המים להסתמך אך ורק על איסוף מים במדרונות, ולוותר על מי השיטפונות בנחלים כפי שנעשה במבצרי המדבר האחרים. כמות המשקעים השנתית באזור זה היא 150-200 מ"מ בלבד.¹⁶

מסלול סיור באמות המים

את הסיור נתחיל בקצה המערבי של ראס קוניטרה. הגישה למקום היא ברגל או ברכב 4x4 מכיוון גתית (דרך עפר המסומנת בסימון שבילים בצבע שחור, מתחילה שלושה קילומטרים מגתית לכיוון מכורה בכביש מספר 508), או מאגני החמצון באזור התעשייה של מעלה אפרים (דרך עפר בסימון שחור) או מהסרטבה (עלייה מכיוון כביש 90 ברכב עד האוכף והליכה ברגל מערבה). בקצה המערבי של ראס קוניטרה, במקום בו נפגשות שתי דרכי העפר - זו שבאה מגתית וזו שבאה ממעלה אפרים - מתחילה אמת המים לסרטבה (נקודת ציון 19219.16720, גובה 303 מ').

אמת ראס קוניטרה (מס' 1 במפה)

אמת המים מקיפה את כל הרמה ואורכה כחמישה קילומטרים. בנקודה זו היא מתחילה, יורדת לשני הכיוונים ויוצרת מעגל כמעט סגור. שטח הרמה שממנו ניתן לאסוף מי נגר הוא כ־400 דונם בלבד. תוואי האמה בולט היטב כקו אופקי החוצה את החלק העליון של המדרונות. האמה עוברת במסלע של קירטון רך וגיר

הקירות ניזוקו קשות, כנראה ברעש אדמה, והם נוטים בזווית תלולה, ובין האבנים סדקים רבים. בראש המבצר הדליקו בעבר משואות, וגופים שונים, ובהם רשות הטבע והגנים, מחדשים לעתים את הפעילות הזו בצורה סמלית.

"ארמון הלבבות השבורים"

בחפירות שנערכו במדרון המזרחי, כ־30 מ' מתחת לפסגה, בשנים 1981-1984 על ידי יורם צפריר מטעם האוניברסיטה העברית ועל ידי יצחק מגן מטעם קמ"ט ארכיאולוגיה ביהודה ושומרון נחשפו ממצאים משלוש תקופות:¹³

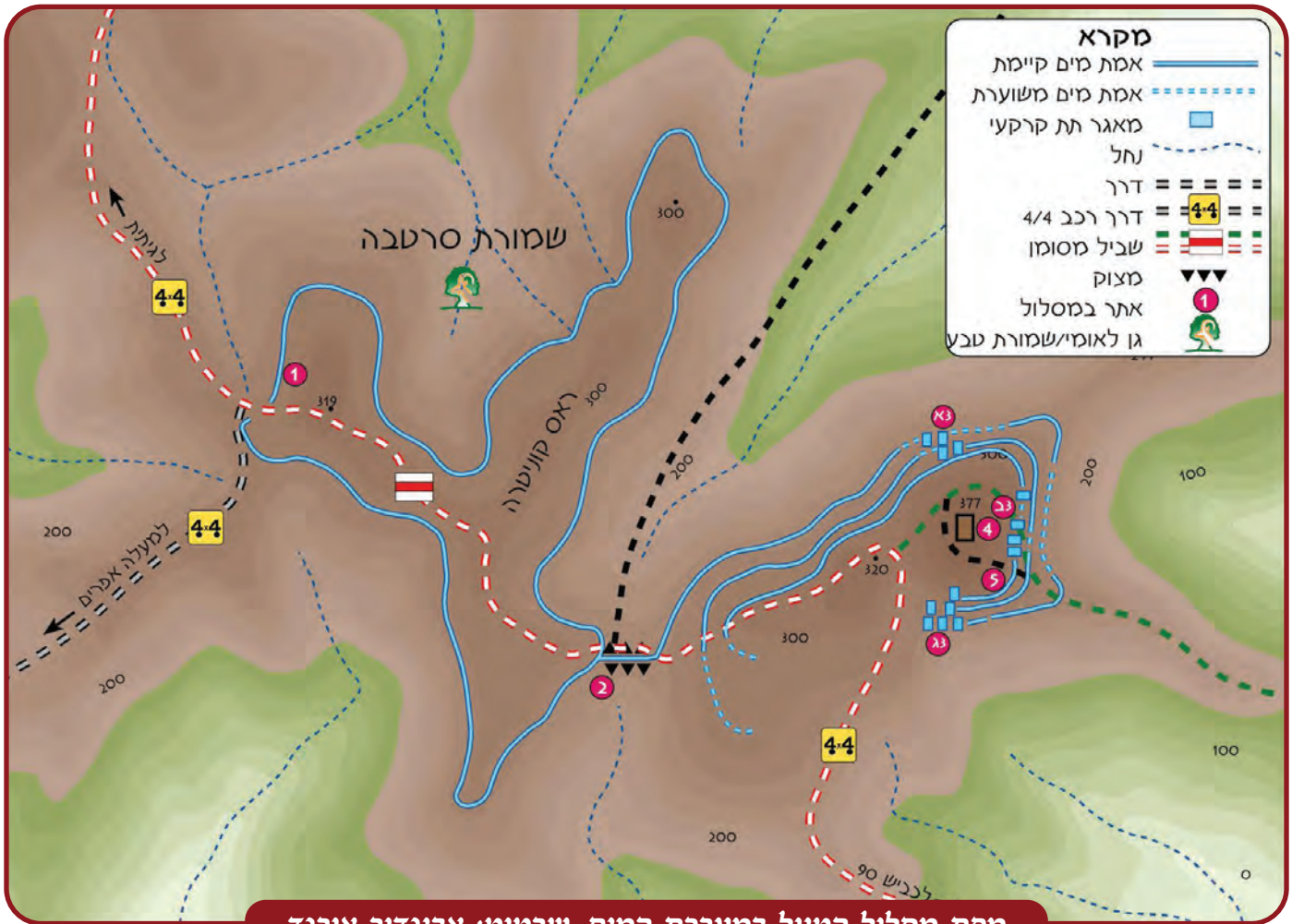
א. תקופת החשמונאים - בנייה מפוארת הכוללת חוליות אבן של עמודים וכותרות דוריות גדולות, ברכת מים קטנה ומקורה ומקווה (מחצית ראשונה של המאה הראשונה לפסה"נ).

ב. תקופת הורדוס (מחצית שנייה של המאה הראשונה לפסה"נ) - אולם בגודל 19.2x19.2 מ' לערך ובו ארבעה טורי עמודים היוצרים ריבוע בגודל 9.6x9.6 מ'. עמודי הפינה בעלי חתך בצורת לב. העמודים התפרקו לחוליות רבות ומהן נגזר הכינוי - ארמון הלבבות השבורים. על העמודים הונחו כותרות קורינתיות, ועליהם שרד טיח צבעוני. בחלק הצפוני נחשפו בור מים וברכה, ממצאים דומים לאלו של מצדה, יריחו והרודיון.

ארמון הלבבות השבורים. צילום: צביקה צוק

13 יורם צפריר ויצחק מגן, תשמ"ד. "שתי עונות חפירה במבצר סרטבה/אלכסנדריון". "קדמוניות" 79: 12-27.
 14 Conder C. R. and Kitchener H. H. 1882. *The Survey of Western Palestine, vol. 2-Samaria*. London: 380-404
 15 דוד עמית, 1989. הספקת המים למבצר אלכסנדריון. בתוך: דוד עמית, יזהר הירשפלד ויוסף פטריך (עורכים): **אמות המים הקדומות בארץ ישראל**. ירושלים, יד יצחק בן-צבי. עמ' 215-221.
 16 צביקה צוק, 2011. **מים בקצה המנהרה**. סרטבה - אמת מים מדברית למי נגר. ירושלים, יד בן-צבי. ע"מ 212-217.

מפת מסלול הטיול במערכת המים. שרטוט: אביגדור אורגד

הטופוגרפי שהיווה מכשול בדרך לסרטבה (קצה מערבי נקודת ציון 19291.16675, גובה 272 מ'). על מכשול זה התגברו המהנדסים הקדמונים בעזרת שני מתקנים שונים, בשני שלבים שונים: האחד היה סוללת אבן רחבה ומוצקה שעל ראשה נבנתה אמת המים. אורך הסוללה היה 187 מ', רוחב הבסיס - 2-3 מ' וגובהה כ-10 מ'. היא נהרסה ברובה אולם בתחילתה ובסופה נותרה אמת המים המקורית בשלמותה. באמה ניתן לזהות שתי שכבות טיה: הקדומה בגוון לבן והמאוחרת בגוון אפור. המתקן השני היה סיפון הפוך שנבנה בצורה מעניינת ומוזרה ביותר. בשונה מכל האתרים האחרים הידועים לנו - בית לחם, סוסיתא, בית ירח, חמת גדר ובניאס - בהם נבנה סיפון הפוך מחוליות אבן, כאן נבנתה תעלת אבן הדומה לאמת מים מקורה באבני כיסוי גדולות. התעלה והקירוי נאטמו בטיט ובטיח בעלי גוון אפור מבפנים ומבחוץ, כדי ליצור כעין צינור אטום. אורך הסיפון 192 מ', הנקודה הנמוכה ביותר היא 12.5 מ' מתחת לראשו, והפרש הגבהים בין תחילתו לסופו 2.11 מ'. מידות התעלה האטומה - 60 ס"מ רוחב ו-80 ס"מ עומק - אפשרו כניסה לתוכה כדי לנקותה. על פי היחס בין המתקנים (הסיפון נשען

קשה. בחתכים שביצע במקום דוד עמית התברר כי באזורי הקירטון האמה היתה תעלה חפורה שנהרסה, ואילו באזורי הגיר הקשה האמה חצובה ובנויה, מצופה בטיח לבן ובעלת חתך טרפזי הפוך. מידותיה: רוחב תחתון 60 ס"מ, רוחב עליון 80 ס"מ ועומק כ-60 ס"מ.

מומלץ ללכת לאורך האמה בתוואי הצפוני שהשתמר טוב יותר. היא נראית בצורת שביל עם קו אבנים בצד השמאלי של המדרון. בכמה מקומות רואים היטב את החציבה (נקודת ציון 19240.16743, גובה 295 מ'). קטע חצוב יפה נמצא גם בתוואי הדרומי (נקודת ציון 19245.16705, גובה 293 מ'). לאחר שהולכים קטע של האמה הצפונית בעיקוף הקטן (המערבי), אפשר להמשיך או לדלג על העיקוף הגדול (המזרחי) ולהמשיך ישר לאורך האמה אל הסיפון שבאוכף. אורכה הכולל של אמת ראס קוניטרה הוא כ-7.2 קילומטרים ונפח הבורות אותם הזינה כ-1,620 מ"ק.

האוכף והסיפון (מס' 2 במפה)

אמת המים ההיקפית שנמשכה בשני נתיבים סביב ראס קוניטרה התחברה לאמה אחת לפני האוכף

האוכף והסיפון. צילום: צביקה צוק

במדרון הדרומי. רובם מלבניים וחציבתם הותאמה לסלע. כאשר נתקלו החוצבים בשכבת סלע קשה, הם סטו ממנה ועיוותו בכך את צורתו הסימטרית של הבור. מידות ממוצעות של בור הן: 13.6 מ' אורך, 4.8 מ' רוחב ו-5.25 מ' גובה, ונפחם הכולל כ-4,760 מ"ק. טיח הבורות עבה במיוחד, בעל גוון לבן-אפור בהיר האופייני לימי בית שני. בבור מספר 2 הובחנו שלוש שכבות טיח. על פי שחזור מהלך האמות נראה כי האמה העליונה הוליכה מים אל חמישה בורות - ארבעה בורות בצד המזרחי ובור אחד בצד הדרומי - אשר נפחם הכולל כ-1,520 מ"ק. האמה האמצעית, שאורכה היה 2.5 ק"מ, הוליכה מים אל ארבעה בורות: שניים בצד הצפוני ושניים בצד הדרומי, שנפחם הכולל כ-1,650 מ"ק.

האמה התחתונה, שמגיעה מראס קוניטרה, הוליכה מים אל חמישה בורות - שניים בצד הצפוני ושלושה בצד הדרומי - שנפחם כ-1,620 מ"ק. בצד הצפוני, לפני שני הבורות, נמצא שקע מלבני גדול שאורך צלעו הארוכה כ-20 מ'. ייתכן שהוא שימש ברכת ויסות ואגירה לאמת ראס קוניטרה, שממנה העבירו מים

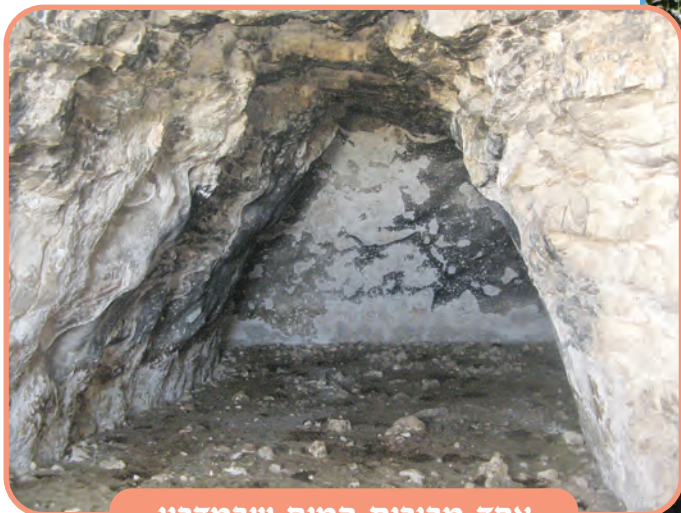
על הסוללה), גוון הטיח (הלבן קדום והאפור מאוחר) ותולדות סרטבה, ניתן לשער כי האמה על גבי הסוללה היא מימי החשמונאים והסיפון מימי הורדוס. מחקר חדש של עינב מציע שהסיפון מהתקופה החשמונאית, בשל אי-קיומו של גשר שנשא את האמה, וכי הורדוס השתמש באותה מערכת כששיקם את המבצר.¹⁷

במבט מהקצה המערבי של האוכף מזרחה ניתן להבחין בשלושה קווים של אמות מים בגבהים שונים: השתיים העליונות הן מקומיות ומתחילות ברמה שלפנינו, שהיא ה"שולחן" שמעליו מתנשאת הסרטבה; האמה התחתונה, זו שהלכנו לאורכה, מגיעה מהאוכף. שלוש האמות הללו פעלו במקביל ונמשכות לכיוון צפון-מזרח. השתמרות האמות העליונות גרועה ואי-אפשר כמעט לזהותן מקרוב.

בורות המים (מספרים 3א, 3ב ו-3ג במפה)

שלוש האמות הוליכו מי נגר אל 14 בורות מים הסדורים בשלוש קבוצות: ארבעה במדרון הצפוני, ארבעה במדרון המזרחי (הנצפים מכביש הבקעה!), שישה

17 משה עינב, 2014. "בנייתו, תפקודו ונטישתו של מבצר סרטבה/אלכסנדריון בשלהי התקופה החשמונאית ובימי הורדוס" - חיבור לשם קבלת תואר "מגיסטר" בפקולטה למדעי הרוח והחברה, אוניברסיטת בן-גוריון. עמ' 72.

אחד מבורות המים שבמדורון הסרטבה. צילום: צביקה צוק

כמבחן עליון לכוח סיבולת. מאז הגעתה של סיירת חרוב למחנה הקבע שלה, מחנה גדי, היתה פסגת הסרטבה מושא להערצה ולהעפלה אליה.¹⁸

כאשר הוקמה מחדש סיירת חרוב, בשנת 2017, הושבה עטרה ליושנה; הסיירת נוהגת לבצע, בתום שבוע אימונים מפרך, מסע לפסגה. בתום המסע מעניקים מפקדי היחידה ללוחמים הצעירים את סיכת היחידה, שגם היא השתמרה מתקופת הסיירת ההיסטורית. כמו כן מקבעים את כנפי הסיירת של הפלוגה על אחת מאבני המבצר. ■

סלע הפלוגות של סיירת חרוב החדשה המעיד על הקשר לסרטבה

לבורות אחרים ולהשקיית שדות. מצפון לארבעת הבורות המזרחיים נמצאה ברכה קטנה (1.25x1.7 מ'), מצופה בטיח עבה ששימשה אולי בור שיקוע.

פלוגת קורן בטיול "שורשים" בפסגת הסרטבה, 27.2.2015

כל הבורות דומים זה לזה ואחדים מהם נמצאים במדרונות תלולים ללא שביל גישה, לכן מומלץ לבקר בשני בורות שמספרם בסקר 6 ו-7 (נקודת ציון 19387.16698, גובה 311 מ'), הנמצאים זה ליד זה, בצד המזרחי של הסרטבה, צמוד לשביל המסומן בירוק.

חשיבות הסרטבה לסיירת

לוחמי הפלמ"ח, טרם קום המדינה, ואחר כך לאחר מלחמת ששת הימים, לוחמי יחידות מובחרות בצה"ל ובהן פלס"ר 401, הצנחנים, סיירת חרוב וסיירת מטכ"ל, נהגו לערוך מסעות לראש קרן הסרטבה

18 מתוך ויקיפדיה, ערך "סרטבה".

אם נערוך משאל ונשאל מה עשתה סיירת חרוב במלחמת יום הכיפורים, אני משער שרוב המשיבים יזכירו את הקרב בעיר סואץ. ואכן, כך נצרבה חרוב בתודעה הלאומית - הסיירת שנכנסה לעיר סואץ כדי לחלץ כוחות שנקלעו בה למארב מצרי, יצאה משם בעור שיניה ואיבדה בקרב - בדרך אל העיר ובתוכה - 21 לוחמים.

יהלום. המסוק יצא לכיוון טרטוס בסוריה כדי לחלץ מהים התיכון את יוסי שמחוני, טייס מיראז' שמטוסו הופל בקרב האוויר, ואת אחמד ח'דר אלחסן, טייס מיג סורי שמטוסו הופל בקרב.³ בסופו של דבר לא השתתפנו בחילוץ, שכן אחרי מספר דקות של טיסה מול חופי לבנון, קיבל יהלום הנחיה לחזור לרמת דוד כדי לתדלק. אנו הוֹרְדָנו מהמסוק ובמקומנו הועלו שני טייסים משייטת 13, והם אלה שחילצו את שני הטייסים מהמים. אנחנו המתַננו ברמת דוד לטייס הסורי, וליווינו אותו במסוק אחר למסיבת עיתונאים בשדה דב.

גרשון מספר שההגעה לתל נוף היתה מקרית. בוקר אחד, כשבוע לפני המלחמה, נכנס מישהו מהשלישות לחדר בו ישנו הלוחמים ושאל מי מוכן לצאת לתל נוף לכוננות חילוץ טייסים. גרשון, שהיה במקרה ער, העיר את מזעקי, שהיה סמל המחלקה, ואת זלמנוביץ', ולאחר התארגנות קצרה הם יצאו בטרמפים לתל נוף.

בשבוע שקדם למלחמה הם יצאו לפיטרולים באוויר לטובת מטוסים שטסו לגיחות צילום. לא היו אירועים מיוחדים בימים אלה, אולם בערב יום הכיפורים הכול השתנה מקצה לקצה.

הערב ההוא היה שונה מערבי כיפור המוכרים לנו. במקום השקט המאפיין את הערב הזה, הבסיס היה פעיל ומזעקי זוכר ש"באוויר שרר מתח מסוים ובאותו יום שישי, ערב יום כיפור, הוכרזה כוננות, בוטלו היציאות... הבסיס היה כמרקחה... כולם עסקו בחימוש מטוסי הקרב.⁴

ואולם לא כל לוחמי הסיירת השתתפו בקרב בסואץ, מהסיבה הפשוטה שכשפרצה המלחמה הם לא היו עם יחידת האם במחנה גדי בבקעה. חלק מאיתנו (ואני ביניהם - ע"מ) היינו במחנה סנור, בתחילת מסלול עם פלוגת אוגוסט 73 שזה עתה גויסה (המ"פ היה שֻרִיה [יאיא] עופר ז"ל, והסמ"פ היה פלמח זאבי יבדל"א) וחלק אחר, שלושה לוחמים - עמנואל מזעקי (פבר' 71), גרשון אור (אוורבוך) ואריה זלמנוביץ' (שניהם מפלוגת אוג' 72) - היו בתל נוף, שם שימשו חוליית כוננות לחילוץ טייסים, ואת סיפורם אביא הפעם.

השלושה הגיעו לתל נוף בשבוע שלפני המלחמה, כדי לשמש חוליית חילוץ טייסים. באותם ימים, שלהי 1973, לא הוקמה עדיין יחידה 669. במטה חיל האוויר התקבלה כבר בקיץ 1972 ההחלטה להקים יחידת חילוץ מקצועית אולם, כנהוג במקומותינו (מתברר שאפילו בחיל האוויר...), בין אמר לעשה ת"ק פרסה - והיחידה טרם קמה. את כוננות חילוץ הטייסים החזיקו אפוא לוחמים מהסיירות הפיקודיות ושייטים מחיל הים, ומעת לעת נפלה התורנות הזו גם בחלקנו. למותר לציין שמעולם לא הוכשרנו לשמש לוחמי חילוץ.

כבר אחרי אימון לוחם נשלחנו לאייש את הכוננות בתל נוף, וכך אירע שחוליית לוחמים מהפלוגה שלנו השתתפה בחיפוש אחר ניצולים בקרב נוסעי מטוס לובי שיורט מעל סיני.¹ כך גם כמעט נפל בחלקי (ע"מ), יחד עם אבנר טלמון (אוג' 72), להשתתף ב-13 בספט' 1973 בחילוץ טייס סורי וטייס ישראלי שנפגעו ונטשו את מטוסייהם מול חופי טרטוס, בצפון-מערב סוריה, ביסעור² מטייסת 118 שהוטס בידי ישראל

1 ב-21 בפבר' 73 הופל מטוס של חברת Libian Airlines מעל סיני, לאחר שחדר לתחום האווירי של מדינת ישראל. 108 מתוך 113 הנוסעים ואנשי הצוות נהרגו.

2 סיקורסקי CH-53.

3 בקרבות האוויר באותו יום הופלו 12 מטוסים סוריים וכאמור, מטוס ישראלי אחד.

4 מזעקי, חוויות מלחמה.

עמנואל מזעקי ואריה זלמנוביץ' בפריסה ליד מחניים

בימים הראשונים פעל מערך המסוקים סביב השעון, כשרוב פעילותו היא פינוי וחילוץ נפגעים משדה הקרב, חילוץ טייסים נוטשים, ואספקת תחמושת לכוחות שריון.

קצת מאוחרת הדחיפות בשעות הראשונות למלחמה מתאר מזעקי, שסיפר כי "עם הגיענו למחניים גילינו שהמלחמה בעיצומה. לא הספקנו לנחות וכבר נשמעה אזעקה. מטוסי אויב חגו מעלינו, מעל מנחת מחניים, ואנו נדרשנו לעלות מיד למסוק עם שני הטייסים הנ"ל⁹ והמראנו, כאשר כל המסוקים שהיו במקום גם הם עלו במהירות לאוויר.¹⁰

אריה זלמנוביץ', לעומת זאת, סיפר כי "טסנו כל בוקר, שני לוחמים במסוק בל לגבול סוריה, אבטחנו את המסוק, וברגע שהטייס קיבל הודעה בקשר שלו על נפילת טייס באזור, קרא לנו לעלות וטסנו לתוך סוריה לחלצו. זכור לי על כחמישה טייסים. היו ימים שחזרנו ללא חילוץ."¹¹

בשבת בבוקר, ביום הכיפורים, הוזנקה החוליה במסוק בל-205 של טייסת 124⁵ לרמת הגולן, לצורך ליווי פ"מ⁶ צילום. על הזנקה זו סיפר מזעקי כי "בשבת בבוקר, בשעה מוקדמת של יום הכיפורים, נקראנו דחוף לחמ"ל והודיעו לנו כי אנו יוצאים צפונה לביצוע משימה. עלינו עם כל הציוד שלנו על המסוק, הוזנקנו וטסנו ישירות לאזור רמת הגולן, לצורך ליווי מטוסי פנטום שצילמו את מערך הכוחות הסוריים. היינו מוכנים לכל תרחיש, אך כל המטוסים שבו מהמשימה בשלום."⁷ לאחר שסיימו את המשימה נחתו ברמת דוד, ובעודם אוכלים החלו להישמע אזעקות. הם רצו למסוק וטסו למחניים, שם נשארו כמעט עד סוף המלחמה.

"בשלושת הימים הראשונים כמעט לא ירדנו מהאוויר," סיפר גרשון בריאיון טלפוני שערכת עמו.⁸ ואכן, אחרי מתקפת הפתע הסורית ב-6 באוקטובר, נמשכו קרבות הבלימה כמעט שלושה ימים, ורק ב-8 באוקטובר החלה מתקפת הנגד של צה"ל ברמה. חיל האוויר עצמו הפעיל עוצמת אש רבה בימים אלה, אך גם ספג אבדות כבדות.

5 טייסת "החרב המתהפכת". הוקמה ב-1956.
 6 פ"מ - פקודת מבצע. משימה המוטלת על הטייסת בשגרה או בקרב.
 7 מזעקי, חוויות מלחמה.
 8 הריאיון עם גרשון אור (אוורבוך) נערך ב-28 בינואר 2023.
 9 "שני הטייסים הנ"ל" היו שוקי לבנת ז"ל, שנהרג באסון הנ"ד (10 במאי 1977), ואיתן מנור יבדל"א.
 10 מזעקי, חוויות מלחמה.
 11 אריה זלמנוביץ', הודעת ואטסאפ, 9 במרס 2023.

גרשון אור (אורבוך) במחניים

בסך הכול איבד חיל האוויר בימי הלחימה בחזית הצפונית 49 מטוסים - 44 מתוכם בשבוע הלחימה הראשון. 66 אנשי צוות אוויר נפגעו במהלך המלחמה, עמוק בשטח סוריה ובאזור החזית: 17 נהרגו ועוד אחד - אבי לניר - נשבה ונרצח במהלך חקירתו; 23 נשבו והשאר, 26, חולצו בשלום, חלקם בחזית וחלקם הצליחו להגיע לשטח ישראל או לים וחולצו משם. שבעה טייסים נטשו את מטוסיהם מעל רמת הגולן וחולצו - שלושה מהם על ידי מסוקי בל-205 של טייסת 124, וארבעה חברו בכוחות עצמם לחיילי חי"ר או שריון של צה"ל ופוננו בהמשך על ידי מסוקים.

במלחמה כמו במלחמה, אירוע רודף אירוע, בעיקר כשמוקפצים שוב ושוב למשימות חיפוש, חילוץ והצלה, ללא רישום מסודר או רישום כלשהו. לאור זאת, לא נותר לי אלא להסתמך על הזיכרון האנושי, וזה, כידוע לנו, מתעתע וחמקמק. כך קורה שחילוץ אחד זוכה לפחות לשתי גרסאות ולפעמים, הטייס המחולץ והטייס המחלץ מוסרים גרסאות מנוגדות לחלוטין. דוגמה לכך היא חילוץו של הטייס אריה קָדְמִי ב־9 באוק' 1973 על ידי מסוק בל-205 שהוטס בידי שוקי לבנת ז"ל, ואיתן מנור יבדל"א. קָדְמִי זוכר כי צנח לשדה מוקשים, דרומית לבית המכס העליון, וחולץ בהרמת מנוף פשוטה, ואילו מנור זוכר חילוץ דרמטי שכלל הורדת חוליית הלוחמים, ומרוץ נגד חיילים סורים שניסו אף הם להגיע לקָדְמִי.

בהיעדר רישומים מסודרים, אחרי שאספתי נתונים ועברתי על גרסאות שונות, הגעתי למסקנה לפיה חוליית החילוץ מהסיירת השתתפה בחילוץ טייס אחד - גידי שרון¹² - ב־9 באוקטובר, איסוף טייס נוסף - בני ארד (ארנס)¹³ - ב־13 באוקטובר, ובשני אירועים נוספים עליהם ארחיב בהמשך.

גידי שרון יצא בשעת צהריים, ב־9 באוקטובר, כטייס מוביל של זוג מטוסי עיט¹⁴ מטייסת 110, לתקוף כוחות סוריים בגולן. מטוסו נפגע מאש נ"מ כשהיה מזרחית לתל פארס. שרון נטש את המטוס הבווער בין חושנייה לגשר בנות יעקב, פתח את מכשיר הרינה¹⁵ שלו והחל לשדר. מסוק בל-205 של טייסת 124, שהיה באותה שעה בפיטרול לטובת חילוץ טייסים נוטשים, יצר קשר עם שרון, אך כוחות סוריים פתחו באש על המסוק והבקר הורה לצוות לחזור. חרף זאת התעקשו הטייסים להמשיך בחיפוש, ולבסוף הבחינו במייוסט¹⁶ הצהוב של הטייס, נחתו וחילצו אותו.¹⁷

מזעקי מתאר את החילוץ במילותיו באופן הבא: "זיהינו מהאוויר את מיקומו של הטייס, ובמקביל ראינו את

12 ימים אחדים לאחר חילוץו ברמת הגולן, נטש שרון את מטוסו לאחר שנפגע מאש נ"מ מצרית בחזית הדרום ונפל בשבי. הוא חזר ארצה אחרי כ־40 יום בשבי. בהמשך חזר בתשובה וכיום הוא מפעיל אתר אינטרנט המנגיש לחסידי הרבי מלובביץ' את תורתו.

13 לימים ראש מועצת בנימינה-גבעת עדה. נפטר ממחלה במאי 2012.
14 A-4E סקייהוק.

15 מכשיר ביות המשמש טייסים נוטשים להודיע על נטישתם, ולכוון את מסוק החילוץ למקום הימצאו של הטייס.
16 חגורת הצלה מתנפחת של טייסים. נקראת על שמה של כוכבת קולנוע אמריקאית בעלת חזה שופע מתחילת המאה העשרים.

17 הפלת עיט 245, מרקייע שחקים, 11 בינואר 2021.

זולי אור,¹⁹ ארגן שני ג'יפים, הודיע למח"ט על האירוע ויצא לכיוון הטייס שצנח. גם חוליה טכנית של אחד מגדודי חטיבת "אגרוף הברזל"²⁰ הבחינה במצנה. שני טנקים הוצבו בחיפוי ואנשי החוליה הטכנית יצאו כדי להשיב את הטייס הנוטש, כאשר במקביל ניסו גם כוחות סוריים להגיע אליו. הכוח הישראלי הגיע ראשון לטייס וטיפל בו. "הנהג שלי חסם את הדימום שלו עם תחבושת השדה," סיפר זולי אור. אחד מהחיילים, רס"ר (מיל') דוד אמיר, נזכר כי "כשמצאנו אותו הוא היה בלי ציוד בכלל. הקסדה,

מסוק בל 205 בפעולה

הכפפות, השעון - הכול נתלש. הוא הסביר לנו שזה בגלל הג'. השכבנו אותו על החול של המדרון, ממנו ראינו כל מה שקורה, וחיכינו איתו למסוק החילוץ.²¹ במסוק שהגיע לאסוף את ארד היתה גם החוליה של הסיירת, והם טסו איתו לבית החולים. גרשון נזכר כי לימים פגש את בני ארד, הזכיר לו את החילוץ, וסיפר לו כי היה במסוק.²² בני הגיב בהתרגשות רבה.

עוד שני אירועים בהם נטלו חלק חברי החוליה הם הגעה למקום התרסקות מטוס דרור²³ של טייסת 100, שסייע בטיוח ארטילרי מעל צומת אחמדיה בשעות הבוקר ב-11 באוקטובר, ונפגע מטיל נ"מ סורי. כיוון שהמטוס התרסק בשטח שהיה נתון עדיין לשליטה סורית, חלפו מספר ימים עד שהתאפשר להכניס לאזור מסוק חילוץ וכשהגיעו אנשי החוליה למקום, גילו מחזה קשה: "כל אנשי הצוות והסיירים נהרגו ואנחנו נאלצנו להישאר בשטח ולאבטח את מקום ההתרסקות, עד לפינוי הגופות והכלים."²⁴

הסורים כשהם דוהרים לכיוון הטייס שנחת, אשר נפגע בגפיו בעת הנחיתה. נחתנו תחת אש כבדה שנורתה לעברנו, קפצנו מהמסוק יחד עם הצוות הרפואי שפתח אלונקה, ירינו כמו מטורפים, (היינו רק גרשון ואנוכי) לעבר הכוח הסורי והצלחנו לפגוע, לבלום אותם ולחלץ את הטייס, שבכה מרוב התרגשות. אספנו את הטייס ובריצה מטורפת חזרנו למסוק והמראנו מהמקום, ישירות לבית החולים רמב"ם בחיפה.¹⁸

אירוע נוסף, דרמטי לא פחות, התרחש ב-13 באוקטובר. באותה עת, כוחות צה"ל כבר ניהלו לחימה בשטח הסורי של רמת הגולן, לאחר שהדפו את הסורים מהשטחים שכבשו בתחילת המלחמה. מטוסי צה"ל עסקו בסיוע לכוחות הקרקע של צה"ל. באותו יום הבחינו חיילי כוח שריון ישראלי במטוס עיט של חיל האוויר שנפגע ומאבד גובה, והחליטו לנסות לחלץ את הטייס שנשט באזור עֶקְרָבָא, מזרחית לקו הסגול. סגן מפקד פלוגת הסיור של חטיבה 679, סרן מיל'

18 מזעקי, חוויות המלחמה.

19 "החיפוש אחרי הטייס שחולץ על ידי זולי אור במלחמת יום הכיפורים" - יוחנן אור <https://679.localtimeline.com/images/localstory/92/-sos1973.pdf>

20 חטיבה 205 - חטיבת מילואים של חיל השריון עליה פיקד במלחמה יוסי פלד.

21 ביטאון חיל האוויר, גיליון נובמבר 2013.

22 גרשון אור (אורבוך), ריאיון טלפוני.

23 דורניר DO-27.

24 מזעקי, חוויות המלחמה.

גרשון ליד שבוי מטוס הדרור ברמת הגולן

הסורים.²⁹ למחרת בצהריים נלקח המסוק מהמקום על ידי יסעור, ואנשי החוליה נאספו מאוחר יותר על ידי מסוק אחר וטסו למחניים.

החל מה־14 באוקטובר ועד לסיום המלחמה איבד חיל האוויר רק שישה מטוסים בחזית הצפונית ובהתאם, ירד קצב הפעילות של חוליית החילוץ. לקראת סוף המלחמה, חוליה של לוחמים מגולני החליפה את חוליית חרוב, ומזעקי החליט כי הם יצטרפו לסיירת אחרי ששמעו כי ירדה לסיני. אנשי החוליה טסו לתל נוף ומשם המשיכו עם מסוק לפאיד.

"בחדר המבצעים בפאיד נודע לנו כי הסיירת נכנסה לעיר סואץ, יש נפגעים רבים והצליחו לחלצם מהעיר," מספר מזעקי, ומוסיף כי "בשדה התעופה בפאיד המראה היה מזווע. שורה ארוכה של גופות חיילים בנעליים אדומות היו מוטלות על הקרקע, מכוסות בשמיכות שחורות."³⁰

האירוע האחרון עליו אכתוב התרחש גם הוא ב־11 באוקטובר. מסוק בל-205 של טייסת 124, שהיה בפ"מ חילוץ כשבתוכו חוליית חילוץ אחרת,²⁵ הוזנק לטובת ניסיון לאתר את הטייס מיקי שניידר,²⁶ שמטוס העיט שלו נפגע מטיל שנורה לעברו במהלך תקיפה. המסוק, שהוטס על ידי אבנר הכהן וגדי קליין, נפגע מטיל קטן או פגז בצדו השמאלי, בערך דקה אחרי שחצה את קו הגבול בצפון רמת הגולן. כתוצאה מהירי נהרג גדי קליין באופן מיידי, ואילו אנשי חוליית החילוץ, המכונאי המוטס, הרופא והחובש, נפצעו. הכהן הצליח להטיס את המסוק הפגוע עד סמוך לקיבוץ שניר, שם הנחית אותו נחיתת ריסוק בשדה חרוש. תוך דקות ספורות הגיע למקום יסעור של טייסת 118²⁷ ולקח את אנשי צוות המסוק לבית חולים.²⁸ במקביל הוזנקה החוליה מסיירת חרוב למקום, ונשארה לאבטח את המסוק והציוד שהיה עליו. מזעקי זוכר כי הם נשארו ליד המסוק עד למחרת בצהריים, וכי בלילה "היה קר מאוד וסביבנו התנהלו לסירוגין חילופי אש עם

25 חברי החוליה היו עוזי קנטוני, עמוס גיתאי (שניהם מסיירת אגוז) וצקי צוריאל (איש חיל הים, שירת ב־707).

26 מיקי שניידר נשבה והוחזר אחרי שהיה בת שמונה חודשים בכלא הסורי.

27 קברניט היסעור היה אותו ישראל יהלום איתו טסנו לצפון ב־12 בספטמבר 73, ביום הקרב עם הסורים.

28 הפרטים נלקחו מתוך ריאיון עם אבנר הכהן. <https://www.betalfa.org.il/%D7%A8%D7%90%D7%99%D7%95-%D7%94%D7%9B%D7%94%D7%9F-%D7%A2%D7%9D-%D7%90%D7%91%D7%A0%D7%A8-%D7%94%D7%9B%D7%94%D7%9F-%D7%A1%D7%99%D7%A4%D7%95%D7%A8-%D7%97%D7%99%D7%99%D7%9D>

29 מזעקי, חוויות המלחמה. ברור שלא היתה לחימה באזור, ומה ששמעו הלוחמים היו הדי הקרבות שהתנהלו ברמת הגולן.

30 שם, שם.

מכולן... ראינו הרבה הרוגים ופצועים קשה. זכורות לי חוויות קשות - העברתם לבתי החולים כאשר ידך האחת אוחזת בנשק וידך השנייה, על פי הוראת הרופא, מחזיקה את מעיו של הפצוע אשר נפצע קשה מאוד בבטנו.³³

וכמה מילים אישיות. היה לי חשוב לחשוף פעילות נוספת של לוחמי סיירת חרוב במלחמה מלבד הלחימה בעיר סואץ וסביבותיה, בעיקר כדי לחלוק כבוד ללוחמים שביצעו אותה. לצורך הכתבה נפגשתי עם רבים וטובים, זכיתי לסיוע מכל עבר, ואלמלא הסיוע הזה לא הייתי מצליח במשימה. תודה לכל מי שסייע ותמך. שנדע ימים יפים יותר. ■

כיוון שלא היה ברשותם רכב, "שאלו" השלושה ג'יפ סיור שעליו מורכב מא"ג. בשעת בוקר הם יצאו לדרך, במטרה להתחבר ללוחמי הסיירת. הם נסעו על הציר לכיוון העיר סואץ. "המראות לא היו נעימים", מספר מזעקי.³¹ בדרך הם פגשו את נחיק, מפקד הסיירת לשעבר, שהצביע להם על נ"צ בו נמצאים לוחמי הסיירת אשר עסקו בטיהור אזור תעלת המים המתוקים. נחיק הסביר להם כי "יש עדיין חיילי קומנדו רבים באזור זה."³² הם המשיכו בנסיעה והצליחו לבסוף להתחבר ללוחמי הסיירת.

את חוויותיו ותחושותיו מהמלחמה מסכם מזעקי ואומר: "אין ספק שזו היתה המלחמה הקשה והזוועתית

מימין לשמאל - אריה קורנר (אוג' 72), מירי לוי (הפקידה הפלוגתית של מאי-אוג' 72), עמי מזעקי (פבר' 71) וגרשון אור (אורבוך) (אוג' 72)

31 שם, שם.
32 שם, שם.
33 שם, שם.

ביום ה' 2 במרץ 2023 נפגשה פלוגת קורן לאירוע חגיגי לציון 50 שנה לגיוס שני המחזוריים.

הצגה

הנכם מוזמנים למפגש שנת ה-50

של פלוגת קורן - סיירת חרוב - מחזור נובמבר 1972/פברואר 1973

יום חמישי | 2.3.2023 | שעה 17:30
במועדון קיבוץ המעפיל

פלוגת קורן, מתכנסת למפגש יובל, מרגש ומיוחד במלאת 50 שנה לגיוס חיילי הפלוגה לצה"ל. מוזמנים: משפחות החיילים והסגל, משפחות הנופלים והנפטרים

התכנית

17:30 - 18:15	צ'פחות וחיבוקים
18:15 - 18:45	<ul style="list-style-type: none"> < דברי פתיחה של מנחה הערב ערן הוסמן וציון שמות החברים שאינם איתנו < דברי ברכה של מפקד הפלוגה - שלום קורן < דברי ברכה של מפקד מחלקת נובמבר - מיקי טונים < דברי ברכה של נציג המשפחות השכולות - דני וייס < מצגת "ההיסטוריה של הפלוגה - כך היינו" - צביקה צוק
18:45 - 19:30	מזנון עשיר של ארוחת ערב בניצוחו של השף מיקי שמו
19:30 ואילך	שירה בציבור בהנחיית אורי הרפז מצמד הפרברים

בברכה
הצוות המארגן

הנאות:

1. נא רשמו את התאריך ביומן והודיעו לבני הזוג ולמשפחתכם.
2. נא להירשם אצל נילי טונים במייל nili.tunis@gmail.com או בווטסאפ 054-7352443
3. בעת ההרשמה יש להעביר דמי השתתפות בסך 100 ₪ עבור כל משתתף לנילי טונים בביט או בפייבוקס. למשתתף שלישי ואילך במשפחה דמי השתתפות הם 50 ₪ בלבד.
4. נא להעביר תמונות שיש לכם מתקופת הצבא אל צביקה לטובת המצגת, במייל בלבד ובאיכות טובה (סריקה ולא צילום בנייד) tsvika.tsuk@gmail.com

הזמנה המכובדת לקראת הכנס

אפשרית של "הבית השלישי" (כפי שהביע חשש זה בזמנו שר הביטחון משה דיין).

גבורה זו אתם ממשיכים לשאת עד עצם היום הזה בגופכם ובנפשותיכם המצולקות, בעצם זה שהצלחתם לקום כעוף החול, להמשיך לבנות לפרוח ולצמוח כל אחד מכם באופן אישי, ומתוך כך גם לחזק ולבסס את חוסנה של המדינה. אתם דוגמה ומופת ומקור להעצמה.

צהרי יום כיפור של ה-6 באוקטובר '73, היו הפעם האחרונה שראיתי את אחי יורם עת נקרא לשוב ליחידתו בבקעה. דמותו כחייל ולוחם בחרוב שבה וחזרה אלי ואל משפחתנו כעבור עשרות שנים. היה זה לפני למעלה מעשור שבו שבתם, הלוחמים והמפקדים היקרים של חרוב, ונכנסתם לחיינו וללבנו, בעקבות החלטתכם האמיצה להיפגש עם המשפחות. במפגש ההוא, לאחר תחקיר וחשבון נפש מעמיק שעשיתם בתוכם, סיפרתם וגוללתם את אירועי המלחמה ואת הנסיבות שבהן נפלו אחי ואָחיו מהיחידה.

במפגשים אלה התחווה לנו עוד יותר גבורתכם וגבורת יקירינו, הבנו שמהלחימה בתעלות שבגדה המערבית הובהלתם להציל את אחיכם מהצנחנים ומיחידות אחרות שנותרו לכודים בעיר סואץ. חרף האבדה הנוראה שספגתם בדרך ליעד, עת איבדתם כחצי פלוגה מהלוחמים, המשכתם במשימתכם ההרואית תוך דבקות במשימה להצלת חיים. כאן אני קורא שלקראת 50 שנה למלחמת יום כיפור תזכה סיירת חרוב כיחידה לצל"ש.

מפגש זה בביתנו ובביתם של משפחות נוספות לא היה חד-פעמי ומאז אנחנו המשפחות איתכם, לוחמים ומפקדים יקרים, וזה לא דבר מובן מאלינו. לא פעם, כשתוכנן אירוע כזה או אחר, ניסיתי לאתגר ולומר שאולי הפעם תעשו זאת ללא המשפחות, כי ייתכן שנוכחותנו מעיקה במשהו עליכם. אך התשובה היתה תמיד חדה ברורה ונחרצת: אנחנו עתה, משפחות ולוחמים, רקמה אנושית אחת בלתי נפרדת. ועל אצילות נפש זאת שוב התודה.

המפגשים בכנסים ואירועים אלו של המשפחות והלוחמים לאורך השנים, מאפשרים לי לעוף על כנפי הדמיון ולחוות דרככם, בדרך בלתי אמצעית, מה יכול היה להיות אחי שעזב אותי בהיותו בן 19 בלבד, ואף לדמיין איך יראה, האם נשאר רזה כפי שהיה או שהשמין, אם או בלי שיער; מהנדס, איש עסקים, איש אקדמיה, בעל משפחה עם שני ילדים או ארבעה, לימים גם סבא. ואני נותר מחד עם העצב

במפגש שהתקיים בקיבוץ המעפיל (בזכות רותי קראוס סטרול המכונה רותי המעפיל), השתתפו כ-80 חיילים, סגל, משפחות שכולות, בנות ובני זוג וילדים.

המפגש כלל שיחות רעים, ואחר כך נשאו דברים: מפקד הפלוגה שלום קורן, המ"מ מיקי טוניס, נציג המשפחות השכולות דני וייס ומצגת "מאז ועד עתה" שהכין צביקה צוק בעזרת נילי טוניס, רוני אוסטרייכר ואחרים.

את הערב ארגנה ועדת ההיגוי של הפלוגה. ערן הוסמן היה המנחה.

לאחר ארוחה מכובדת ממטעמי השף מיקי שמו התכנסו המשתתפים לשירה בציבור בניצוחו של הפרבר אורי הרפז.

ניתן לראות ביו טיוב את הסרט של המפגש שהכין אייל בריברם: "מפגש שנת ה-50 סיירת חרוב" וגם בקישור הזה: <https://youtu.be/rvQUxtKIqQo>

דבר נציג המשפחות השכולות דני וייס

משפחות יקרות, לוחמים ומפקדי חרוב, מכובדי כולם. התבקשתי לשאת ברכה כנציג המשפחות השכולות. אף על פי שלא תיאמתי או ידעתי מי מהמשפחות בדברים שאני עומד לשאת, מקווה שלפחות בחלק מהדברים אצליח לכוון גם לתחושותיכם ורחשי לבכם. שלמי תודות לי אליכם היום אחי גיבורי התהילה (יותר נכון גיבורי התעלה).

תודה על כך שאתם גיבורים אמיתיים שעמדתם בפרץ במלחמה שנכפתה עלינו, והצללתם אותנו ואת מדינת ישראל בלחימתכם בגבורה ובעוז רוחכם מנפילה

דני וייס נציג המשפחות השכולות

צה"ל לחילוק. בשלב מסוים, תוך כדי הלחימה, הסיירת מצאה את עצמה מחוץ לעיר מבלי שחילצה אף אחד אבל איבדה בלחימה חצי מפלוגת קורן. מלקקים את הפצעים ומתאוששים החליטו להיכנס חזרה לעיר בשביל להשלים את משימת החילוץ, כשהם מודעים לחלוטין מול מה הם צריכים להתמודד ומה ההשלכות, בעיקר אחרי שהיו להם פצועים והרוגים. הסיירת השלימה את המשימה.

כשנגמרה המלחמה הם לא דיברו אחד עם השני על המלחמה. פצועים, מצולקים, גיבורים, המשיכו בחייהם ללא כל רצון להיזכר במלחמה. חלפו 36 שנים עד שנפגשו כל חברי הפלוגה שוב יחד. ומאז לא הפסיקו להיפגש. אין לי דרך להסביר כמה מרגש היה הערב הזה. עם כל הקושי, העצב, האובדן. יושבת חבורה של לוחמים, מלח הארץ, וחבריה מציינים יובל לגיוסם. בשלב כלשהו צביקה צוק, עלה להציג מצגת תמונות מיום הגיוס עד למלחמה ואחריה קורס מ"כים והמפגשים של 10 השנים האחרונות. צביקה בחר להציג גם אותי לכולם. מודה שקצת הובכתי. ערב של הגיבורים האלה ולי הם מוחאים

על מה שאבד ומלא תקווה ושמחה על מה שאתם יצרתם. מצדיע לכם.

מילת תקווה לימינו אנו. כפי שבאותו בי.טי.אר (נגמ"ש רוסי שעליו היו לוחמי הסיירת) לחמו זה לצד זה ונפלו יחדיו, בריברם ממושב מבטחים, נפה מבאר שבע, וייס מבני ברק, מינטוס מרמת גן, רז מנס ציונה ואחרים, ופגז הטנק שנורה ממזרח לא הבחין מי דתי/חילוני/מזרחי או מערבי, מי בשמאל ומי בימין. כך אני מייחל שהפלגנות הפושה כיום בקרב עמנו תחדל והשפיות תחזור למנהיגינו ולעם כולו, ונבין כי בסופו של דבר "אנשים אחים אנחנו", ושקורבנם של יקירינו לא היה לשווא...

אסיים בברכת עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ואוסיף ובינינו, ועל כל ישראל, ואמרו אמן. המשך ערב טוב מהנה מרגש ומעצים לכולנו.

ערב היובל לפלוגת קורן - 2.3.2023 כתב: דור אליאב (יו"ר עמותת הסיירת החדשה)

יום חמישי בערב. המועדון בקיבוץ המעפיל. לאט לאט מתיישבים להם חברי פלוגת קורן מחזור נובמבר 72/פברואר 73. כולם באו לציין 50! שנה לגיוס. נכנסנו שירה ואני כמה דקות אחרי שכולם כבר ישובים, התיישבנו בצד תוך כדי שאני מנופף לשלום כל פעם למישהו אחר שנפגש איתי בעיניים. כיו"ר העמותה של סיירת חרוב החדשה הוזמנתי לאירוע המרגש הזה. כשהחלטנו על איחוד שתי העמותות, התחייבתי באופן אישי שאעשה הכול כדי לשמור על מורשת סיירת חרוב המיתולוגית. פלוגת קורן נלחמה במלחמת יום כיפור בעיר סואץ. סיפור הלחימה שניהלה הסיירת הוא סיפור הרואי שקוראים עליו באגדות. לקראת סוף המלחמה החליטו בצה"ל לכבוש את העיר סואץ, החלטה שעד היום מעוררת מחלוקת מאחר ויש ספקות לגבי נחיצותה. לאחר שכוחות צה"ל נתקלו בלחימה כבדה בעיר ולמעשה נתקעו בתוכה, היה צורך לחלצם. סיירת חרוב קיבלה משימת בזק לחלץ את הכוחות הנצורים. כל זאת תוך הבנה שהצבא המצרי יושב חזק בעיר. הסיירת נכנסה לעיר על גבי נגמ"שים, ניהלה לחימה מורכבת ומסובכת, אבל לא הצליחה לאתר כוחות

מפקד הפלוגה שלום קורן

דור ושירה אליאב במפגש היוכל

כפיים? למרות המבוכה עמדתי והסתכלתי לכולם בעיניים, ודרך העיניים שלי התחייבתי פעם נוספת להמשיך ולספר את הסיפור שלהם. לנצח. אני מתחייב תמיד לספר את סיפורם. לא רק למענם ולמען גיבורי החיל והתהילה שהם, אלא למען הילדים שלי, למען כל הדורות שיבואו. שידעו כמה אנשים גיבורים היו כאן, שידעו כיצד הם עמדו במשימה למרות הכול.

לא סירבו להופיע.

לא איימו לא להגיע.

נלחמו וניצחו.

זו המורשת שלהם.

רעות, אחדות, ניצחון.

הלוואי ויהיו פה עוד דורות של מלח הארץ כמו פלוגת קורן.

■ בזמנים אלו, כאלה אנחנו צריכים.

חרוב

זוכרים את חברינו מסיירת חרוב

נובמבר 72 ופברואר 73

יהי זכרם ברוך!

תמונות חברינו שאינם איתנו

צביקה צוק מברך במפגש פלוגת קורן

משתתפי כנס היוכל של פלוגת קורן

ערן הוסמן מנחה את מפגש היוכל של פלוגת קורן

מחבט אישי

זמן רב חשבתי מאיפה להתחיל לכתוב את הכתבה על הקמת הסיירת החדשה, מאיפה להתחיל לספר את הסיפור. אחרי לבטים רבים, שאלות ודיבור עצמי הבנתי שכדי לספר את סיפורה של סיירת חרוב החדשה אני צריך לספר אותה דרך העיניים שלי, דרך הסיפור שלי.

כדי להבין מה קרה, נחזור כמה חודשים לאחור באותה השנה. מח"ט כפיר דאז, אל"מ גיא חזות, החליט שאחד מבנייני הכוח בגדודים של החטיבה יהפוך לסיירת מיוחדת לחטיבה. כשנה לפני כן הוקמה במפתיע חטיבת הקומנדו והשמועה בצבא הייתה שיחידת 217 "דובדבן", שנכנסה לחטיבת הקומנדו החדשה, תעזוב את מרכז העיסוק שלה באיו"ש, מה שייצור ואקום מבצעי שיחידה אחרת תצטרך להיכנס לתוכו. מח"ט כפיר האמין שהסיירת החדשה שהוא מקים תיכנס לנעליה של יחידת דובדבן.

מה שנותר לו לעשות הוא לבחור מבין הגדודים שלו את זה שיהפוך לסיירת: נחשון, שמשון, דוכיפת, נצח יהודה או חרוב. גדוד חרוב נבחר ולא סתם: הוא נבחר בגלל שהשם של סיירת חרוב המיתולוגית עלה על כל שאר האפשרויות וכמובן כי היה הגדוד הכי איכותי ביחס לגדודים האחרים.

האפשרויות אכן היו מרשימות - מסתערבי שמשון האגדיים, סיירת דוכיפת האמיצים, נחשון המקוריים - אבל מעל כולם נצצה ההילה של לוחמי סיירת חרוב המיתולוגית. וכך התקבלה ההחלטה. משעשע אותי לחשוב מדי פעם שבאותה מידה שאני יושב היום אצל שלום קורן בבית או מתכתב עם צביקה צוק, עמי מורן ורמי דנוש בקבוצת וואטסאפ, או נוסע לגבעת הרעות עם נבו וקובי... יכולתי להתרועע היום עם חברה מסיירת דוכיפת.

למזלי ולשמחתי הרבה, הגדוד שנבחר להפוך לסיירת היה גדוד חרוב, אבל, הפער בין זה שהשם קיים עד להפיכה לסיירת אמיתית היה תהומי.

וכאן למעשה אני נכנס לסיפור.

חזרה לאותו השבוע. מה שראיתי היה רחוק מאוד מחיילי סיירת. היה שבוע קשה מאוד מבחינת יישום האימון, אבל הבנתי שיש פה פוטנציאל אדיר. הבנתי

בינואר 2018 התייצבתי לראשונה ב"מחנה פלס", בסיס הטירונות של חטיבת כפיר.

הייתי בן 32, איש מילואים ותיק יחסית במונחי מילואים אבל בעיקר עם ניסיון עשיר בהדרכת לחימה. אימנתי והדרכתי אלפי לוחמים בארץ ובעולם במגוון יחידות וגופים בעולם האבטחה, הצבא והמגזר הפרטי.

מבחינתי זה היה עוד שבוע מילואים שהתאים לי לעשות בזמן שהמתנתי להתחלת פרויקט הקמת ימ"מ שהייתי אמור לנהל בגינאה (מערב אפריקה).

חודש ימים קודם לכן, קיבלתי טלפון מחבר טוב, איש מילואים מיחידת דובדבן, שסיפר לי על הקמת סיירת חדשה בחטיבת כפיר ושחבר שלו, איש מילואים של הלוט"ר, מחפש מדריכי לוחמה בכירים להעביר שבוע לוחמה בטרור לטירונים. כאמור הייתי לפני פרויקט גדול באפריקה וחפשי למלא את הזמן. כמובן שהסכמת.

בחזרה לאותו שבוע בינואר 2018. הגעתי ביום השני של אותו שבוע, אחרי שהחיילים כבר התחילו להתאמן. כל הנסיעה לשם דמיינתי לעצמי מה אראה? איך החיילים יראו? מי הם שאר המדריכים?

כשירדתי מהרכב לא כל כך ידעתי מה לחשוב. ראיתי חבורה של חיילים מתרוצצים, כולם לבושים חצי ב', כששני מדריכים צעירים שריריים ומשולבי ידיים מתזזים אותם הלוך ושוב ללא שום מטרה; לפחות לא מטרה שנראתה לי הגיונית.

נעמדתי בצד והתבוננתי בהם. לפתע אחד המדריכים ניגש אלי ושאל אותי "אתה דור? חיכינו לך."

באותו יום ראיתי מ"מ שקורא לעצמו מפק"צ, מ"פ שקורא לעצמו מפל"ג, מחלקה שקוראת לעצמה צוות, אבל סיירת לא ראיתי.

"אתה בדיוק האדם שהייתי צריך", הוא אמר. הבטחתי לו שדבר ראשון שאני עושה זה להקים מדור לוחמה ביחידה, שיעביר שבועות של לוחמה בטירונות, במסלול וביחידה, יפקח ויפתח את התו"ל ביחידה, בין בלוחמה ויצטיין בהדרכה. זה מה שראיתי לנגד עיני וזה מה שחשבתי שהכרחי כשלב ראשון בבניית אבני היסוד.

איך מקימים מדור לוחמה?

באותו הזמן היו כאמור שלושה מדריכי לוחמה מוסמכים ביחידה, כאלה שעברו קורסים מסמיכים בצה"ל. שניים היו מדריכי ירי שעברו קורס מש"קי לוחמה בלוט"ר, והשלישי היה מדריך קרב מגע שעבר קורס בווינגייט.

שלושתם היו מדהימים, עם רצון עצום להצליח וללמוד, שרירים כבר אמרתי, אבל אפס ניסיון בהדרכה. יכולות היו שם אבל היה צריך לגלות אותן מתחת למניירות.

שיש לי הזדמנות לעשות פה היסטוריה, ואם יש שני דברים שאני אוהב מאוד זה היסטוריה והיכולת לשנות ולהשפיע. אז אחזתי בהזדמנות הנדירה הזאת בשתי ידיים והחלטתי שאני עוזר ליחידה הזאת להפוך ליחידה ולא רק בשם.

כששאלתי באותו השבוע את מפקד הפלגה מה החיילים שלו עשו עד עכשיו, כדי שאדע איך להתייחס אליהם ואילו תכנים להכניס בלחימה, הוא ענה לי שהם סיימו שבועיים של לוחמה בשטח בנוי. שאלתי אותו איך לעזאזל חיילים עושים שבועיים של לוחמת שטח בנוי אם הם עוד לא יודעים לירות ירי לוט"ר? הוא ענה לי שזה מה שהבא"ח הכתיב לו. הבנתי באותו רגע שאני חייב להיפגש עם מפקד היחידה. ביקשתי ממפקד הפלוגה שיקשר בינינו, דיברנו בטלפון וקבענו להיפגש אחרי שאסיים עם החיילים בטירונות.

שבוע לאחר מכן כבר הייתי במשרד של מפקד היחידה, אורן צבר. ישבתי מולו, סיפרתי לו על הרקע שלי ופרסתי בפניו מה אני חושב שצריך לעשות כרגע ביחידה.

בניית מסלול לוחם ייעודי

מפקד הבא"ח בזמנו לא הכיר בנו ומבחינתו היינו עוד פלוגה בבסיס הטירונים שלו, כמו כל השאר. אז עשיתי מה שמילואימניק עז מצח יכול לעשות - פשוט לעשות בלי לשאול אף אחד.

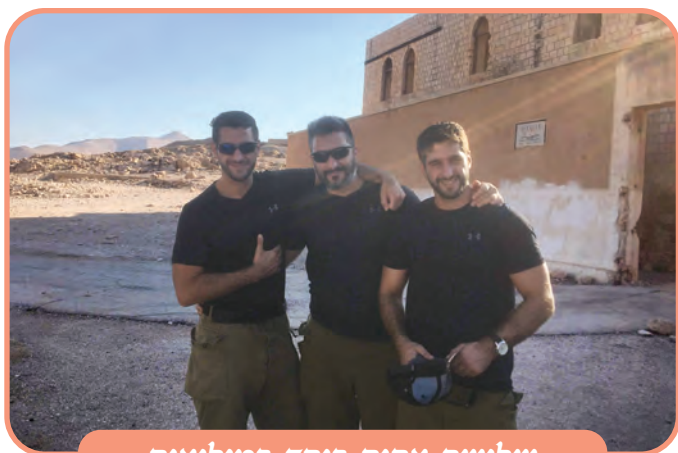
באותם זמנים ניהלתי למעשה את מדור הלוחמה שהקמנו מרחוק, מהבית. פתחנו קבוצת וואטסאפ ומשם ניהלתי את המשימות שלהם. לימדתי אותם מרחוק איך להדריך, איך לגשת לאימון לוחמה, איך לתת תדריכים נכונים בירי, איך לתקן ומה לתקן ועוד. הייתי מגיע פעם בשבועיים ליחידה ולוקח אותם איתי לפעילות מבצעית; לא משנה איזו, מה שיש. הייתי נכנס למפקד היחידה ושואל אותו אם יש משהו מעניין ומצטרף כחוליית סגירה או סריקה, יחד עם שלושת מדריכי הלוחמה. לא עניין אותי מה יעשו, העיקר שיעשו, העיקר שיחוו פעילות מבצעית, מתוך האני מאמין שלי שאי אפשר ללמד לחימה אם אתה בעצמך לא לוחם.

גייסתי את אחי הקטנים למשימה. יש לי שני אחים קטנים ממני, תאומים, אחד היה ראש מדור לוחמה

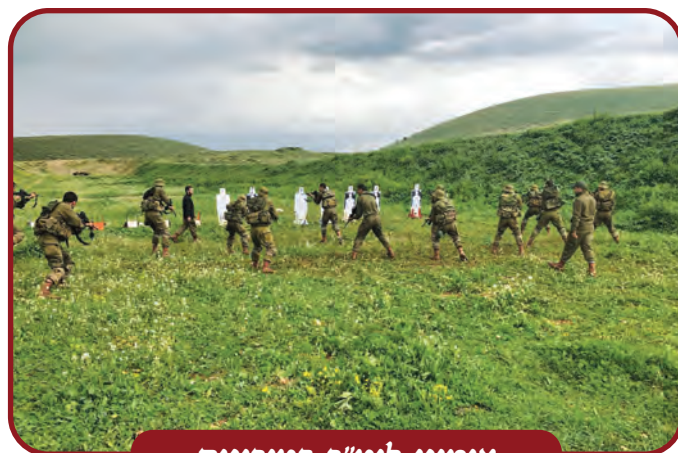
הבנתי שאני חייב לגייס מילואימניקים כדי להעביר את השבועות של לוחמה ביחידה, כאלה מקצועיים מספיק כדי ששלושת המדריכים הצעירים יתלוו אליהם וילמדו את רזי המקצוע. גייסתי עשרה מילואימניקים, חלקם טובים יותר חלקם פחות, אבל מתאימים לאותו השלב בו היינו. השותף שלי לדרך באותה התקופה היה יוני, איש המילואים של הלוט"ר שלמעשה הביא אותי לאותו שבוע בו פגשתי לראשונה את מה שתהיה עוד כמה שנים סיירת חרוב החדשה.

התחלתי להתלוות לצוותים ביחידה בפעילות מבצעית כדי ללמוד מה הם הצרכים המבצעיים ואיזה תו"ל אני צריך להתאים לטירונים לפני שיעלו לצוותים הבוגרים.

לקחנו מחזור מייצג שיעבור את כל ההכשרה החדשה, מהגיוס עד לסוף המסלול. לקחנו שבועות שלמעשה היו שבועות הכשרה רגילים, כמו שבוע קליעה, והפכנו אותו לשבוע לוט"ר. לקחנו שבועות לש"ב בסיסיים והפכנו אותם למתקדמים. בנינו תוכנית הכשרה ייעודית ללא שיתוף פעולה אמיתי מהצבא. בנינו בלילה חומה ומגדל, פלמ"ח לכל דבר.

שלושה אחים ביחד במילואים
ביחידה זה הישג

אימוני לוט"ר בטירונות

בסיירת גולני והשני היה ראש תחום לוחמה ביחידת שלדג. משפחה שכזאת אנחנו. ביחד הגענו שלושתנו לשבועות שטח בנוי והתחלנו לבנות את תורת הלחימה הייעודית של היחידה. כל אחד מביא קצת מתוך הניסיון שלו.

במתכונת הזאת פעלתי שנה וחצי מהרגע שבו הגעתי לאותו שבוע בינואר 2018. אחרי שנה וחצי, אחרי שמדור הלוחמה שהקמתי כבר רץ בעצמו, אחרי שיש כבר ראש מדור בקבע, שמונה מדריכי לוחמה

אמרתי למפקד היחידה אז, 'fake it until you make it', וכך היה.

לא היתה דרך אחרת לעשות את זה. היה צורך לקדם את החיילים ומהר. לקחת את המחזור שבחרנו ללוות ולהפוך אותו להכי טוב שיש. המודל היה לבנות לוחמים חושבים ויוזמים כבר מהחודש השלישי בטירונות ואילך.

בעיות היו בלי סוף. מסתבר שזה לא כל כך פשוט להקים יחידה כשבעצם הצבא לא משתף איתך פעולה.

שירצה אותי בסביבתו? הוא מגיע מיחידה 669 והאמנתי שיש לו אנשי מילואים משלו, אנשי מקצוע משלו.

בטקס החלפת מפקדים עמדתי יחד עם אורן צבר, מפקד היחידה היוצא, וחיכיתי לפגוש את גל ריץ, המפקד הנכנס. אורן אמר לי שאני חייב להכיר אותו. ברגע שגל ירד מהאוטו הוא ישר בא אלי, "אתה דור, שמעתי עליך המון, יש לנו הרבה מה לדבר".

כבר בערב של אותו יום, אחרי הטקס התכתבנו בוואטסאפ. הוא כתב לי בפשטות, "אני רוצה שנקים בית ספר ביחידה." עניתי לו גם בפשטות, "זה בדיוק מה שאני רוצה לעשות."

בחודש הבא קיימנו מספר ישיבות בשביל לראות איך לבצע את הדברים. לאט לאט הבנו, בעיקר מתוך רצון של גל מפקד היחידה, שהתפקיד שאני צריך למלא הוא גדול יותר. גל רצה שאני איכנס לקבע, אך לי לא היתה שום כוונה לעשות זאת בגיל 34. בדקנו עוד אופציות, כמו אזרח עובד צה"ל או מילואים בתנאי קבע. בסופו של דבר גויסו עבורי 100 ימי מילואים בשנה, שזה למעשה יומיים בשבוע. התוכנית שבניתי היתה כזאת: יום אחד אני דואג לפיתוח היחידה, נפגש עם בעלי מקצוע, מייעץ לכל מי שצריך, נפגש עם מפקדי הפלגות ומפקדי הצוותים. יום שני מוקדש לשיתוף פעולה עם יחידות אחרות בצבא, למידה מהן, שיתוף ידע, חקר. בכל שבוע נפגשתי עם יחידה אחרת במטרה ללמוד מהם.

משימת הקמת בית ספר היא דבר מורכב, במיוחד שבשלב הזה הצבא הגדול עדיין לא משתף איתנו פעולה. גל נתן לי כרטיס פתוח לעשות מה שאני רואה לנכון וכך עשיתי. בניתי תשתית ארגונית - התחלתי לטפח ראשי מדורים, אנשי מקצוע מתוך היחידה שקיבלו על עצמם משימה להקים מדור בתחום מסוים מבין מגוון תחומים: צליפה, פריצה, ניווט, שטח, ערבית, תודעת אויב ועוד. לכל ראש מדור הצמדתי מנטור, איש מילואים ספציפי שגייסתי במיוחד כדי שילווח את אותו ראש מדור. גייסתי אנשי מילואים מכל מיני מקומות, יחידות מיוחדות, שב"כ, יחידות משטרתיות מיוחדות ופנסיונרים של מערכת הביטחון.

במקביל להקמת בית הספר נדרשתי להתעסק בסוגיית תיק היחידה: צריך לכתוב את ייעוד היחידה, לרדת

שמדריכים את היחידה בכל הרמות, החלטתי שחייבים לקחת הכול לשלב הבא. והשלב הבא זה הקמת בית ספר למקצועות לוחמה.

הקמת מדור לוחמה - מדריכי הלוחמה הראשונים של היחידה עם האחים אליאב

ישבתי עם מפקד היחידה בבית קפה בכפר סבא, כי היחידה בזמנו ישבה בקלקיליה. אמרתי לו שזה הזמן להקים בית ספר ללוחמה ביחידה, כי אם אנחנו רוצים להתקדם לשלב הבא זה הדבר הנכון לעשות וזה הזמן הנכון.

הוא ענה לי שהוא מסיים תפקיד בעוד פחות מחודשיים ולכן הוא לא האיש למשימה, ולדבריו עדיף שאחכה למפקד הבא שהוא יותר מתאים לזה.

יצאתי מהפגישה בינינו בתחושה מוזרה. כבר הייתי מושקע עמוק מאוד ביחידה באותה תקופה. עבדתי קשה בשביל להביא אותה למקום שרציתי ובאמת כבר הרגשתי חלק ממנה. לא ידעתי מי זה אותו מפקד יחידה שמגיע, מה הוא מביא איתו? איזו אג'נדה? ולמה

טקס החלפת מפקדים

ככשירות מבצעית גם לבצע משימות מבצעיות וגם לעמוד במשימות סוף המסלול.

כל סוף מסלול נבנה בצורה שונה, בהתאם לקו אותו תפסה פלוגת המסלול. במציאות מורכבת של תפיסת משימות מבצעיות, שני צוותים תופסים את המשימות ובכך משחררים צוות אחד למסכם צוות. אחרי שכל שלושת הצוותים מסיימים מסכם צוותי, פלוגה בוגרת תופסת את המשימות של פלגת המסלול ולמעשה משחררת אותה למסכם המסלול.

גייסתי למשימת החניכה את בן דוד שלי, מילואימניק שהיה בסירת רימון החדשה שכבר הספיקה להיסגר. הוא הגיע בשביל ללוות את מפקד הפלגה באופן צמוד במסכם המסלול עד לעלייה לסרטבה.

מי שהיה הסגן שלי ביחידה ותפקד כל הזמן גם כשאני לא נכחתי היה דביר בוסאני. בלעדיו לא הייתי מצליח לבצע את הדברים בצורה הטובה בה ביצענו אותה. קונסטלציה לא שפויה, חיה מוזרה, אבל אחת כזאת שאוכלת כל בעיה שנקרית בדרכה. דביר ריכז את כל הספרות המקצועית, בנה מאגרי מידע, נפגש עם יחידות אחרות, ובעיקר שימש יד ימיני בכל דבר ביחידה.

לפרטי פרטים ולבנות את מסלול ההכשרה, טירונות היחידה, תפקידי וייעודי הצוותים. זו משימה שנדרשו עבורה למעשה כמה בעלי תפקידים, אבל על בית הספר הוטלה המשימה לרכז את הכול.

דור אליאב בעת טירונות יחידה ראשונה

בנינו אימון מסכם מסלול ייעודי. לבנות מסכם למסלול שלמעשה עדיין אינו במתכונת מסלול סירת מלא הוא דבר מורכב. זאת אומרת שאנחנו, כגוף מכשיר, חייבים להכין את החיילים בצורה הטובה ביותר עוד לפני שהם עולים לתעסוקה מבצעית כך שיהיו מוכנים

הקמת צוותים ייעודיים

תרגיל משולב שטח פתוח וכיבוש יעד מבוצר

היינו לפני קו עזה וידענו שעזה זה זמן טוב להצלחות מבצעיות. אחת המשימות העיקריות היתה לחזק את צוות הצלפים בצורה כזאת שיצליח במשימות בעזה. קו עזה למעשה שינה את פני היחידה. קרו בו מספר דברים. אחד: גילינו שישנם צוותים ייעודיים שבעצם לא רלוונטיים; שניים: היחידה קצרה הצלחות מבצעיות מטורפות.

סיכול חדירת מחבלים מפואר, בניצוח מפקד הפלגה בן. ניצחון מבצעי טוב מאוד.

אחרי כמה זמן חיסול שני מחבלים שהגיעו להניח מטען על הגדר. החיסול התבצע בין היתר בעזרת כוונת מיוחדת שנמצאת בכוחות רבים בצבא, אך בעצם זו הפעם הראשונה שהכוונת באמת עבדה מבצעית. סירת חרוב למעשה חתומה על מיצוי הכוונת הזאת.

יום לאחר החיסול הגיע הרמטכ"ל אביב כוכבי ליחידה, והודיע בסוג של מסיבת עיתונאים שעד סוף 2021 חטיבת כפיר תהיה מוכנה כחטיבת אש מתמרנת, מצטרפת לאוגדה 99, אוגדה חדשה, ותהיה אופרטיבית לכל הזירות. כשאני שומע את זה בבית הלב שלי צונח לתחתונים.

בשלב הזה הכול כבר התחיל להיכנס להילוך. יש צוותים ביחידה שעובדים בצורה מדהימה, יש מדורים שמתפקדים, ומתחיל להיבנות לבית הספר בניין כוח מקצועי תשתיתי חזק. חשוב להגיד שכל האימונים שבנינו וכל תורת הלחימה כוונה לפי המצפן האופרטיבי, שהיה עזרה. הייעוד האופרטיבי של היחידה במלחמה היה ברצועת עזה, עם יעדים ברורים לכיבוש בתוך הרצועה. לכן נבנו ביחידה צוותי לת"ק (לוחמה תת-קרקעית), צוותי לוט"ר, תצפית ועוד.

היחידה נבנתה כסיירת קלאסית עם תוספות שראינו לנכון להוסיף אל מול המצפן האופרטיבי, עזה כאמור, ואל מול יעדים מבצעיים שרצינו לכבוש, ולשדרג את היכולות המבצעיות שלנו בתור יחידה שפועלת באיו"ש בשגרה.

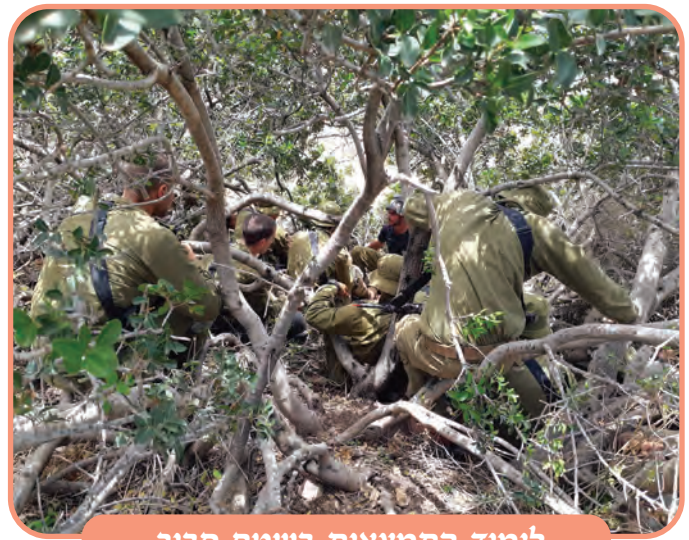
נוסף לכך, היחידה בשלב הזה תפסה קווים כמו כל יחידת חי"ר אחרת. לאט לאט התחלנו לקבל משימות איכות. כל משימה מבצעית שהיחידה קיבלה התבצעה בצורה מופתית. "המשימה תעמוד תמיד" היה המוטו של גל, מפקד היחידה, וכך היה.

נכנס מפקד בית ספר רשמי. היחידה התחילה לתפוס קו סיירת, וזה אומר שלא מטיילים יותר ברחבי הארץ אלא תופסים קו שמוגדר אך ורק לסיירות - ג'נין ושכם. ועוד ועוד.

איך לעזאזל משנים את הכול עכשיו? כל מה שבנינו? הכול חייב להשתנות. צריכים ללמד לוחמת סבך, לוחמת בולדרים, הסוואה, שטח וניווט בצורה שונה ועוד ועוד.

בניית טירונות יחידה ייעודית לסיירת החדשה

לימוד התמצאות בשטח סבך. לוחמה צפונית

המסלול החדש שעליו עמלנו ועבדנו עמד להיכנס לתוקף.

אז התחלנו לשנות את הדברים עם מפקד יחידה גמיש בצורה בלתי רגילה, מילואימניקים יוצאי דופן רתומים לכול, ובעיקר לוחמים ובעלי תפקידים מעולים ביחידה.

מפקד היחידה היה בזמן הזה המפקד הכי מדובר בכל חיל השדה אם לא מעבר לכך.

דבר נוסף שקרה כמעט במקביל הוא הוראה מחייבת שכלל הגדס"רים בצה"ל יהפכו לסיירות. זאת אומרת שאם בעבר היו סיירת, עורב, פלחה"ן ולעתים פלחי"ק, עכשיו כל היכולות יתכווצו לכדי יחידה אחת בתוך הסיירת. הוראה זו נגזרה מעבודת מטה סיירות, שינוי שמחייב את כל הסיירות בצה"ל. סיירת גולני, סיירת צנחנים, סיירת נחל, סיירת גבעתי וסיירת חרוב.

הצלחנו במשימה הראשונית. עכשיו צריך לשמר ולהתפתח.

בסופו של דבר בית הספר הוקם בתל נוף. המסלול הוארך לשנה וארבעה חודשים.

בשביל מפקד היחידה, בשבילי ובשביל כל העוסקים בהקמה זו היתה חדשה מרעישה. עצם זה שמחייבים אותנו לעמוד באותו תו תקן המחייב את כל הסיירות בצה"ל אומר שהצלחנו. כבר לא מתייחסים אלינו כגדוד בצבא הגדול אלא כסיירת לכל דבר, באופן רשמי לחלוטין. מצד אחד באופן אישי התבאסתי קצת, כי זה אומר שאין כבר חומה ומגדל, אין חלוציות, אין אווירת פלמ"ח. אבל מצד שני מכירים בנו לראשונה כסיירת וזה היה מדהים. טפיחה קלה על השכם. אנחנו בכיוון הנכון.

כבר אין צורך בחומה ומגדל, לבנות בלילה בלי שאף אחד יראה; אין צורך להתנהל כמו פלוגת מחץ; יש תקנים, יש בעלי תפקידים; אין צורך במילואימניק משוגע שיזוז ממקום למקום בצורה בלתי סבירה כאילו אין לו משהו יותר טוב לעשות.

עוד הספקתי לעשות עם גל, מפקד היחידה, תרגיל מיוחד שהופך את היחידה לאופרטיבית לזירה צפונית. התלוויתי לשבוע של התרגיל, צמוד לגל כל הזמן, הלכתי עם כולם 40 ק"מ באותו השבוע. זה היה מעין תרגיל מסכם גם למפקד עצמו וגם לי באופן מסוים. ידעתי שאחרי שהתרגיל יסתיים חלק גדול מעבודתי בעצם ייגמר כאן.

מכאן נכנסנו לתקופה מעניינת, והציפיות עלו בהתאם. פיניתי את תפקידי כמפקד בית ספר זמני ובמקומי

בשבועות האחרונים יצא לי להרצות לשלוש פלגות. בשתיים מן הפלגות, מפקדי הפלגות נעמדו מול הלוחמים בסוף ההרצאה שלי ואמרו להם שאני העברתי להם את האימון הראשון שלהם בתור טירונים ושלימדתי אותם המון. רגעים מיוחדים ששוים המון בשבילי.

אז מה עושה עכשיו איש כמוני עם דרייב לעשות עוד?

מה עושים כשכבר אין יחידה להקים?

אין פלמ"ח, אין לריב עם כולם ולדחוף את הסיירת לכל מקום.

אין חומה ומגדל, אין בלגן במסלול, אין להקים מדורים.

אז מה עושים?

בדיוק אותו דבר.

מקימים עמותה! ■

נשארתי עוד תקופה קצרה בסביבה. המח"ט החדש שנכנס לא הכיר בי כל כך. אין מקום לקאובויים ואינדיאנים כשהכול הופך רשמי.

אני בטוח שיש עוד זוויות לסיפור ההקמה, אבל זאת הזווית שלי, הסיפור שלי ושל כל מי שהשתתף איתי בדבר המדהים הזה. ומהזווית שלי אני יכול להגיד שללא אנשים מדהימים שהתלוו אלי במהלך העשייה לא הייתי מצליח. ללא מפקדי יחידה יוזמים וגמישים כמו אורן צבר ואחריו גל ריץ' הדבר המדהים הזה לא היה קם ואני לא הייתי בא לידי ביטוי בהקמת היחידה ברמה הזאת.

אני עדיין שייך ליחידה בתור איש מילואים. עדיין מלווה מפקדי פלגות על בסיס שבועי, ומפקדי צוותים עדיין פונים אלי בשאלות כל הזמן. אני משתדל להרצות פעם בחודש ביחידה, לפגוש את האנשים, את השינוי, את העץ שצמח. לראות איך מה שנטענו ביחד צומח, כשלפעמים צריך לקצוץ פה ושם כדי שהעץ לא יצמח עקום.

שבוע סבך ושדאות ייעודיים